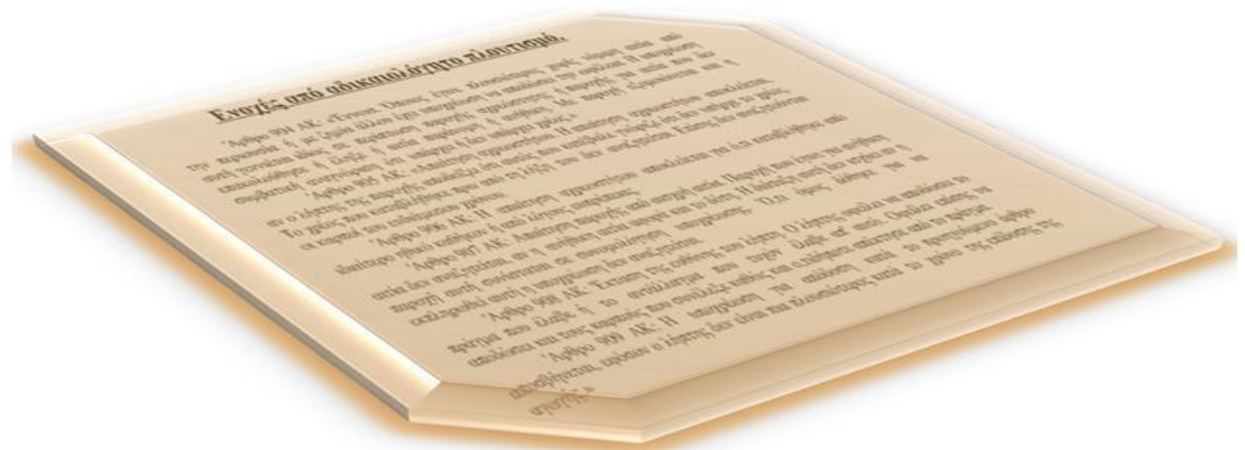

Τ.Ε.Ι. ΠΑΤΡΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΑΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΟΣ ΠΛΟΥΤΙΣΜΟΣ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ & ΣΥΝΤΑΞΗ

ΑΒΡΑΜΟΠΟΥΛΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΑ

ΑΓΓΕΛΗ ΜΑΡΙΑ

ΣΠΙΝΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Επιβλέπων Καθηγητής: ΔΗΜΑΡΑΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ Dr. N.

2009

Τ.Ε.Ι. ΠΑΤΡΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΑΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΟΣ ΠΛΟΥΤΙΣΜΟΣ

Επιβλέπων Καθηγητής: ΔΗΜΑΡΑΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ Dr. N.

2009

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Προκειμένου να ολοκληρωθεί η εργασία αυτή συλλέξαμε πληροφορίες από την βιβλιοθήκη του Α.Τ.Ε.Ι. Πατρών και του Δικηγορικού συλλόγου Πάτρας.

Ωστόσο θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε θερμά τον επόπτη καθηγητή μας κ. Δημαρά Νικόλαο Dr.N., ο οποίος με τις γνώσεις και την εμπειρία του συνέβαλε στην εκπόνηση της πτυχιακής εργασία μας. Καθ' όλη τη διάρκεια της εργασίας, οι ουσιαστικές παρατηρήσεις του και η καθοδήγησή του, ήταν αυτές που μας έδωσαν αυτό το ικανοποιητικό αποτέλεσμα που επήλθε.

Και πάλι ευχαριστούμε...

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος.....	6
---------------	---

ΕΝΟΤΗΤΑ Α

A.1 ΑΣΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ.....	8
A.2 ΕΜΠΡΑΓΜΑΤΟ ΔΙΚΙΟ.....	9
A.3 ΕΝΟΧΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ.....	36
A.3.1 Η ενοχή ειδικότερα.....	37
A.3.2 Πηγές ενοχών.....	39

ΕΝΟΤΗΤΑ Β

B.1 ΑΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΟΣ ΠΛΟΥΤΙΣΜΟΣ.....	42
------------------------------------	----

(Διάταξη 904 ΑΚ)

- Περιγραφή
- Σκοπός
- Φύση αξίωσης
- Αντικείμενο Αξίωσης
- Η ουσία της αξίωσης
- Το ενιαίο της αξίωσης του Αδικαιολόγητου Πλουτισμού
- Τρόπος άσκησης αξίωσης Αδικαιολόγητου Πλουτισμού
- Στοιχεία αγωγής
- Σχέση Αδικαιολόγητου Πλουτισμού και αποζημίωσης
- Περιεχόμενο και έκταση της ευθύνης
- Προϋποθέσεις αξίωσης Αδικαιολόγητου Πλουτισμού
- Κατηγορίες Πλουτισμού
- Γεγονότα δικαιολογητικά διατήρησης Πλουτισμού
- Αναγνώριση ύπαρξης ή όχι χρέους
- Αγωγή Αδικαιολόγητου Πλουτισμού
- Παραγραφή αξίωσης Αδικαιολόγητου Πλουτισμού
- Παραπεμπτικές στις ΑΚ 904 διατάξεις

B.2 (Διάταξη 905 - Απαίτηση αχρεωστήτου).....	58
---	----

- Δικαιολογητικός λόγος αποκλεισμού
- Αποκλεισμός απαίτησης

ο Έκταση εφαρμογής	
B.3 (Διάταξη 906).....	59
ο Νόμιμη αιτία διατήρησης πλουτισμού	
B.4 (Διάταξη 907).....	61
B.5 (Διάταξη 908).....	62
B.6 (Διάταξη 909).....	62

ΕΝΟΤΗΤΑ Γ

Γ.1 ΔΙΑΦΘΟΡΑ - ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΚΑΙ ΙΔΙΩΤΙΚΟΣ ΒΙΟΣ.....	71
Γ.2 ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΑΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΟΥ ΠΛΟΥΤΙΣΜΟΥ.....	77
Γ.2.1 Ανακοίνωση της επιτροπής προς το ευρωπαϊκό κοινοβούλιο και το συμβούλιο.....	85
Γ.3 Συμπεράσματα.....	87

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

• ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α- ΕΝΟΧΕΣ ΑΠΟ ΑΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΟ ΠΛΟΥΤΙΣΜΟ.....	89
• ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ.....	92
• ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β(Παραδείγματα-Υποδείγματα).....	96
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	99

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Στην παρούσα εργασία θα αναλυθεί το ζήτημα του **αδικαιολόγητου πλουτισμού** που κατοχυρώνεται στις διατάξεις 904-913 του Αστικού Κώδικα. Πρόκειται για τις περιπτώσεις, όπου η περιουσία ενός προσώπου αυξάνει σε βάρος της περιουσίας ενός άλλου, χωρίς να συντρέχει κάποιος λόγος, κάποια νόμιμη αιτία, που να δικαιολογεί αυτή τη μετακίνηση του πλούτου. Έτσι υφίσταται ενοχική αξίωση για απόδοση της ωφέλειας. Πρόκειται, μάλιστα, για ενοχή εκ του νόμου.

Η παρούσα εργασία απευθύνεται κατά κύριο λόγο σε φοιτητές αλλά και σε όσους θέλουν να ενημερωθούν για τις αιτίες εκείνες που γεννούν τον αδικαιολόγητο πλουτισμό, τις επιδράσεις που ασκεί αλλά και τις πιέσεις που δέχεται ο θεσμός καθώς επίσης και να προβληματιστούν από τις δικές μας ανησυχητικές διαπιστώσεις, οι οποίες αποσκοπούν στο να ευαισθητοποιήσουν τον αναγνώστη.

Ειδικότερα, τέθηκαν κάτω από το μικροσκόπιο οι διατάξεις που αναφέρονται στον αδικαιολόγητο πλουτισμό. Επίσης επιλέχθηκαν μερικά τρανταχτά παραδείγματα της ελληνικής κοινωνίας, με διαφορετικό όμως αντικείμενο πραγμάτευσης, με κοινό χαρακτηριστικό την ύπαρξη αδικαιολόγητου πλουτισμού, κάτι που διευκολύνει αφενός μεν τις απαραίτητες συγκρίσεις και αφετέρου την διεξαγωγή ασφαλέστερων συμπερασμάτων.

Τέλος, για την εκπόνηση της εργασίας χρησιμοποιήθηκαν μια σειρά από εγκεκριμένη βιβλιογραφία καθώς και η άντληση χρήσιμων πληροφοριών και κυρίως παραδειγμάτων από το διαδίκτυο. Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι να αποτελέσει ένα σύγχρονο βοήθημα που θα εμπλουτίσει την υπάρχουσα βιβλιογραφία στο χώρο των Α.Τ.Ε.Ι., όσον αφορά τα ζητήματα που απασχολούν τον μέσο Έλληνα σχετικά με τον αδικαιολόγητο πλουτισμό.

Η έννοια του Αδικαιολόγητου Πλουτισμού και του Εμπράγματος Δικαίου είναι άρρηκτα συνδεδεμένες μεταξύ τους. Για αυτόν τον λόγο είναι απαραίτητο να γίνει μια σαφής αναφορά στην έννοια του Εμπράγματος Δικαίου, προκειμένου να έχουμε μια πιο εμπειριστατωμένη άποψη και κατανόηση της έννοιας του Αδικαιολόγητου Πλουτισμού.

Α ΕΝΟΤΗΤΑ

A.1 ΑΣΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

Δίκαιο είναι το σύνολο των κανόνων, που ρυθμίζουν υποχρεωτικά τις έννομες σχέσεις των μελών μιας κοινωνίας προσώπων, για να επιτευχθεί η κοινωνική ειρήνη και να κυριαρχήσει η δικαιοσύνη.

Το θέμα μας κινείται στα πλαίσια του ιδιωτικού δικαίου και ειδικότερα αποτελεί θέμα του Ειδικού Ενοχικού Δικαίου.

Άπτεται και των κανόνων της ηθικής, που διακρίνεται μεν από το δίκαιο, αφού απευθύνεται στα εσωτερικά ενεργήματα του ατόμου, αλλά αποτελεί και βάση του δικαίου, το οποίο σε τελική ανάλυση το συνδιαμορφώνει.

Η ηθική κινείται στον χώρο της ελευθερίας, σε αντίθεση με το Δίκαιο, που επιβάλλει αναγκαστική συμμόρφωση στις επιταγές του. Οι κανόνες της είναι αυτόνομοι, προέρχονται δηλαδή από τον ίδιο τον άνθρωπο, και επιδιώκουν να συνδιαμορφώσουν την συνείδησή του κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να ρυθμίζουν έμμεσα και την εξωτερική του συμπεριφορά. Η συμμόρφωση προς ηθικές υποχρεώσεις αφήνεται στην ελεύθερη βούληση του ανθρώπου. Η ηθική αποτελεί και τον δικαιολογητικό λόγο της θεσπίσεως των τάξεων του αδικαιολογήτου πλουτισμού για να γίνει αποκατάσταση του τεθέντος αισθήματος της δικαιοσύνης.

Πριν εισέλθουμε στην εξέταση του θέματός μας και για την καλύτερη κατανόηση των επιμέρους προβλημάτων που αναφύονται, είναι αναγκαίο να εξετάσουμε τις θεμελιώδεις σχέσεις ανάμεσα στο εμπράγματο και στο ενοχικό δικαίωμα.

A.2 ΕΜΠΡΑΓΜΑΤΟ ΔΙΚΑΙΟ

Εμπράγματο δίκαιο είναι το σύνολο των κανόνων δικαίου που ρυθμίζουν τις εμπράγματες σχέσεις των προσώπων τόσο προς συγκεκριμένα πράγματα όσο και συγχρόνως προς τρίτα πρόσωπα, σε σχέση πάντοτε με συγκεκριμένα πράγματα.

Εμπράγματο Δικαίωμα : Το δικαίωμα που παρέχει έννομη, άμεση, απόλυτη (αποκλειστική, εναντίον όλων) εξουσία πάνω σε πράγμα ή δικαίωμα, είτε καθολική είτε μερική.

Διαφορές Εμπράγματων και Ενοχικών Δικαιωμάτων

1. Το εμπράγματο δικαίωμα παρέχει εξουσία πάνω στο πράγμα. Αντικείμενο του εμπράγματου δικαιώματος είναι το πράγμα. Αντικείμενο ενοχικού δικαιώματος είναι η παροχή, που μπορεί να συνίσταται και σε παράλειψη.
2. Το εμπράγματο δικαίωμα παρέχει εξουσία άμεση. Το ενοχικό δικαίωμα παρέχει έμμεση εξουσία.
3. Το εμπράγματο δικαίωμα είναι απόλυτο, ενώ τα ενοχικά δικαιώματα είναι σχετικά.
4. Συνέπεια του άμεσου και απόλυτου χαρακτήρα των εμπραγμάτων δικαιωμάτων είναι η ύπαρξη κάποιων χαρακτηριστικών τους που δεν υπάρχουν στα ενοχικά δικαιώματα :
α) Δύναμη δίωξης, β) Ιδιότητα παρακολούθησης, γ) Αποχωρισμός ή προτίμηση & δ) Αρχή χρονικής προτεραιότητας.

Τα Εμπράγματα Δικαιώματα είναι μόνον τέσσερα (κυριότητα, δουλείες, ενέχυρο και υποθήκη) και σε αυτά ισχύουν οι εξής αρχές:

- i. Αρχή του κλειστού αριθμού των εμπράγματων δικαιωμάτων (ΑΚ 973, αποκλειστική απαρίθμηση)
- ii. Αρχή της δημοσιότητας [Τυπική δημοσιότητα: Ύπαρξη ενός συστήματος, ώστε τρίτοι να γνωρίζουν τις εμπράγματες σχέσεις επί συγκεκριμένου πράγματος (υποθηκοφυλακείο). Ουσιαστική δημοσιότητα: εφόσον υπάρχει τυπική δημοσιότητα, οι τρίτοι προστατεύονται όταν στηρίζονται σε αυτήν]
- iii. Αρχή της ειδικότητας (αναφορά σε συγκεκριμένο – εξατομικευμένο πράγμα. π.χ. στα συμβόλαια για ακίνητα γίνεται λεπτομερής αναφορά χαρακτηριστικών)
- iv. Αρχή της οικονομικής ενότητας των αντικειμένων (π.χ.
- v. Αρχή της οικονομικής αξιοποίησης του πράγματος (ύπαρξη ρυθμίσεων που ευνοούν την οικονομική αξιοποίηση των πραγμάτων π.χ. θεσμός χρησικτησίας)
- vi. Αρχή της προστασίας της καλής πίστης (κτήση κυριότητας κινητού πράγματος, παρά μη κυρίου)

Με τον νόμο 2664/1998 ρυθμίστηκε η λειτουργία του κτηματολογίου το οποίο στηρίζεται στις πιο κάτω αρχές:

- i. Αρχή της κτηματοκεντρικής οργάνωσης των κτηματολογικών πληροφοριών
- ii. Αρχή του ελέγχου της νομιμότητας των τίτλων (έλεγχος ουσιαστικός & όχι τυπικός)
- iii. Αρχή της χρονικής προτεραιότητας
- iv. Αρχή της δημοσιότητας των κτηματολογικών βιβλίων
- v. Αρχή της διασφάλισης της δημόσιας πίστης
- vi. Αρχή του ανοικτού κτηματολογίου

Έννοια του πράγματος κατά τον ΑΚ 947: είναι αντικείμενο ενσώματο, αυθύπαρκτο, απρόσωπο, δεκτικό ανθρώπινης εξουσίασης. Αντικείμενα συναλλαγής εκτός από απομονωμένα πράγματα είναι και:

- § **Ομάδα πραγμάτων** : ομάδα αυτοτελών πραγμάτων, ομοειδών ή ετεροειδών, που αντιμετωπίζονται κατά την άποψη των συναλλαγών σαν μια οικονομική ενότητα. Το εμπράγματο δίκαιο δεν αποτελεί ένα αντικείμενο αλλά περισσότερα αυτοτελή πράγματα.
- § **Ομάδα δικαίου** : σύνολο πραγμάτων & δικαιωμάτων που ο νόμος την διαχωρίζει από την υπόλοιπη περιουσία & υπάρχει ειδική νομοθετική ρύθμιση.
- § **Περιουσία** : σύνολο των έννομων σχέσεων & πραγματικών καταστάσεων που επιδέχονται χρηματική αποτίμηση. Για τη μεταβίβαση κάθε πράγματος της περιουσίας απαιτείται ξεχωριστή δικαιοπραξία.
- § **Επιχείρηση** : σύνολο πραγμάτων, δικαιωμάτων, υποχρεώσεων & πραγματικών καταστάσεων που αποτελούν οργανωμένη οικονομική μονάδα με φορέα (επιχειρηματίας) και στοχεύει στην επίτευξη ενός κερδοσκοπικού σκοπού. Στη μεταβίβαση για καθένα πράγμα απαιτείται ξεχωριστή δικαιοπραξία.

Τα πράγματα διακρίνονται σε:

- 1) Κινητά και Ακίνητα (ΑΚ 948) (Ακίνητα → Αστικά και Αγροτικά)
- 2) Αντικατάστατα και Αναντικατάστατα (ΑΚ 950)
- 3) Αναλωτά και Μη αναλωτά (ΑΚ 951, 952)
- 4) Διαιρετά και Αδιαίρετα
- 5) Απλά και Σύνθετα

6) Κύρια και Παρεπόμενα : (εξυπηρετούν ή εξαρτώνται από άλλο πράγμα)

Ιδιαίτερη διάκριση υπάρχει ανάμεσα στα συστατικά και τα Παραρτήματα:

Συστατικό είναι κατά τις διατάξεις του ΑΚ 953-954, κινητό ή ακίνητο πράγμα που δεν υπάρχει αυτοτελώς αλλά βρίσκεται σε σταθερό και διαρκή σύνδεσμο, φυσικό ή τεχνικό, με άλλο κινητό ή ακίνητο πράγμα και αποτελούν μαζί ένα ενιαίο πράγμα.

Συστατικά → Μη επιδεικτικά ιδιαίτερου εμπράγματος δικαιώματος (ΑΚ 953-954)

→ Επιδεικτικά ιδιαίτερου εμπράγματος δικαιώματος (εξ αντιδιαστολής του ΑΚ 953)

Η νομική τύχη του συστατικού ακολουθεί τη νομική τύχη του κύριου πράγματος.

ΑΚ 955 κατ' επίφαση συστατικά

Παράρτημα είναι κατά τις διατάξεις του ΑΚ 956-960 το κινητό πράγμα που, χωρίς να είναι συστατικό του κυρίου πράγματος, έχει προοριστεί να εξυπηρετεί διαρκώς τον οικονομικό του σκοπό και έχει ήδη σε τοπική σχέση προς το κύριο πράγμα, αντίστοιχη προς αυτό το σκοπό.

Για να πρόκειται για παράρτημα, πρέπει να υπάρχει διαρκής εξυπηρέτηση οικονομικού σκοπού & τοπική σχέση με κύριο πράγμα.

Η νομική τύχη του παραρτήματος, μπορεί να είναι διαφορετική από αυτήν του κύριου πράγματος. Όταν δεν έχει συμφωνηθεί κάτι, τότε ακολουθεί το κύριο πράγμα.

Καρποί – Ωφελήματα – Βάρη (ΑΚ 965)

Καρποί(ΑΚ 961),καρποί του πράγματος είναι τα προϊόντα του, καθώς και καθετί που αποκτά κανείς από το πράγμα σύμφωνα με τον προορισμό του.

Καρποί δικαιώματος είναι οι πρόσοδοι που παρέχει το δικαίωμα σύμφωνα με τον προορισμό του.

Καρποί είναι επίσης και οι πρόσοδοι που παρέχει το πράγμα η το δικαίωμα με βάση κάποια έννομη σχέση(πολιτικοί καρποί).

- Πράγματος [πολιτικοί (ΑΚ 961 § 3), φυσικοί
(ΑΚ 961 § 1)]

-Δικαιώματος [πολιτικοί (ΑΚ 961 § 3),φυσικοί
(ΑΚ 961 § 2)]

Ωφελήματα (ΑΚ 962) :έννοια ευρύτερη από τους καρπούς. Περιέχει τους καρπούς και κάθε δυνατή ωφέλεια.

Πράγματα εκτός συναλλαγής (ΑΚ 966)

Απαγορευμένης συναλλαγής : ο νομοθέτης είτε απαγορεύει είτε θέτει κάποιους περιορισμούς (π.χ. όπλα, ναρκωτικά).

Εκτός συναλλαγής (ΑΚ 966):

1. *κοινά τοις πάσι* : π.χ. θάλασσα, αέρας. Όμως αυτά δεν θεωρούνται πράγματα κ δεν είναι επιδεκτικά ανθρώπινης εξουσίας.
2. *κοινόχρηστα* : (ΑΚ 967) ενδεικτική απαρίθμηση. Επιδέχονται περιορισμένη εξουσίαση σε περίπτωση παρεμπόδισης κοινής χρήσης => Αγωγή για προσβολή της προσωπικότητας και ηθική βλάβη ΑΚ 57,59.

3. πράγματα προορισμένα για την εξυπηρέτηση δημόσιων, δημοτικών, κοινοτικών ή θρησκευτικών σκοπών (π.χ. κτίριο και εξοπλισμός νοσοκομείων, σχολείων κ.α.).

Τι είναι η Νομή και η Κατοχή:

Σημαντικοί ορισμοί για την περαιτέρω εξέταση του θέματος μας, είναι οι ορισμοί της Νομής και της Κατοχής.

Κατοχή: Είναι η φυσική εξουσίαση σε πράγμα (ΑΚ 974). Έχει δύο στοιχεία: α) φυσική (ή υλική) εξουσίαση σε πράγμα και β) βούληση για εξουσίαση (υποκειμενικό στοιχείο κατοχής).

Πως γίνεται η κτήση της κατοχής:

Η κτήση της κατοχής γίνεται με δύο τρόπους => α) *Πρωτότυπη* είναι η κτήση κατοχής όταν δεν στηρίζεται σε προηγούμενη κατοχή ή όταν πραγματοποιείται χωρίς τη βούληση του προηγούμενου κατόχου ή και ανεξάρτητα από τη βούλησή του, β) *Παράγωγη* είναι η κτήση της κατοχής που επέρχεται με τη βούληση του προηγούμενου κατόχου και στηρίζεται σε αυτήν.

Νομή (ΑΚ 974): Είναι η άσκηση φυσικής εξουσίας σε πράγμα με διάνοια κυρίου.

Η Νομή έχει δύο στοιχεία => α) *Εξωτερικό (corpus)* : η κατοχή, η άμεση φυσική εξουσίαση ή η δυνατότητα εξουσίασης, β) *Εσωτερικό (animus)* : διάνοια κυρίου, πρόθεση του υποκειμένου να ενεργεί και να συμπεριφέρεται όπως ο κύριος. Δεν συμπίπτει ούτε με την απλή θέληση εξουσίασης της κατοχής, ούτε με την πεποίθηση ότι ο νομέας έχει κυριότητα.

Λειτουργίες νομής:

1. Εμπλουτίζεται και διασφαλίζεται η εξουσίαση των πραγμάτων
2. Εφαρμόζεται, σε συγκεκριμένο βαθμό, η αρχή της δημοσιότητας
3. Ρυθμίζεται ο πρωτότυπος τρόπος κτήσης εμπράγματων δικαιωμάτων με χρησικτησία (ΑΚ 1041 & 1045)
4. Προσδιορίζεται η ευθύνη για τα ωφελήματα αλλά και για την τύχη των πραγμάτων (ΑΚ 1096 επ. & 1066)
5. Καθορίζεται ένα σύνολο υποχρεώσεων του φορέα της

Ειδικές μορφές νομής :

- i. *Οιονεί νομή (ΑΚ 975)* : στα δικαιώματα ενεχύρου και δουλείας. Η μερική φυσική εξουσία (δηλ. ως προς μία ή ορισμένες χρησιμότητες) με διάνοια δικαιούχου.
- ii. *Νομή μέρους πράγματος (ΑΚ 993)* : νομή επί συστατικού του κύριου πράγματος που μπορεί να διαιρεθεί νοητά. Οιονεί νομή μέρους πράγματος : η μερική φυσική εξουσία με διάνοια δικαιούχου σε ένα διακριτό μέρος πράγματος (δηλ. ως προς μία ή ορισμένες χρησιμότητες).
- iii. *Συννομή (ΑΚ 994)* : όταν δύο ή περισσότερα πρόσωπα ασκούν από κοινού φυσική εξουσία με διάνοια συγκυρίου σε ένα και το αυτό πράγμα κατά ιδανικά μέρη. Όταν η φυσική εξουσία είναι μερική => οιονεί συννομή. Όταν η φυσική εξουσία των συννομέων αναφέρεται σε μέρος πράγματος => συννομή μέρους πράγματος.
- iv. *Πλασματική νομή* : σε ορισμένες περιπτώσεις αναγνωρίζεται η ύπαρξη νομής, κατά πλάσμα του νόμου, χωρίς να συντρέχουν τα δύο εννοιολογικά στοιχεία της νομής κατά το ΑΚ 974, το υποκειμενικό και το αντικειμενικό.

Διακρίσεις νομής :

1. *Κακής πίστης* : ο νομέας γνωρίζει ή από βαριά αμέλεια, αγνοεί ότι δεν έχει δικαίωμα στη νομή.

2. *Καλής πίστης* : ο νομέας δεν γνωρίζει, όχι από βαριά αμέλεια, ότι δεν έχει δικαίωμα νομής.
3. *Επιλήψιμη* : σε κάθε περίπτωση παράνομης αφαίρεσης του πράγματος χωρίς τη βούληση του νομέα.
4. *Ανεπίληπτη* : αποκτάται με τη θέληση του προηγούμενου νομέα ή με νόμιμη αφαίρεση (π.χ. άμυνα, αναγκαστική εκτέλεση).

Κτήση νομής :

Επέρχεται μόλις συνυπάρξουν τα δύο της στοιχεία (ΑΚ 974 => κατοχή & διάνοια κυρίου)

Αποκτάται αυτοπροσώπως ή με αντιπρόσωπο.

Δύο τρόποι : α) *Πρωτότυπη* : Αποκτάται ανεξάρτητα από προηγούμενη νομή άλλου προσώπου στο πράγμα ή χωρίς τη βούληση του προηγούμενου νομέ και β) *Παράγωγη* : αποκτάται με την σύμφωνη γνώμη του προηγούμενου νομέα.

Περιπτώσεις :

- i. *Υλική παράδοση (ΑΚ 976 εδ. α')* : ταυτόχρονη μεταβίβαση κατοχής και διάνοιας κυρίου.
- ii. *Μακρά χειρί παράδοση (ΑΚ 976 εδ. β')* : η μεταβίβαση διάνοιας κυρίου προηγείται της κατοχής.
- iii. *Βραχεία χειρί παράδοση (ΑΚ 976 εδ. β')* : ο αποκτών είναι ήδη κάτοχος και μεταβιβάζεται μόνο η διάνοια κυρίου.
- iv. *Αντιφώνηση (ΑΚ 977 εδ. α')* : μεταβίβαση διάνοιας κυρίου και παραμονή κατοχής στον προηγούμενο νομέα βάσει ενοχικής σχέσης.
- v. *Έκταξη (ΑΚ 977)* : μεταβίβαση διάνοιας κυρίου και παραμονή κατοχής σε τρίτο πρόσωπο εξαιτίας προϋπάρχουσας ενοχικής σχέσης μεταξύ του τρίτου και του μεταβιβάζοντος τη νομή.
- vi. *Μεταβίβαση φορτωτικής ή αποθετηρίου εγγράφου (ΑΚ 978)*.

Διατήρηση νομής : Από ΑΚ 981 =>α) πριν από την παύση φυσικής εξουσίας στο πράγμα ή πριν από την εκδήλωση αντίθετης διάνοιας

του νομέα η νομή δεν χάνεται, άρα διατηρείται και β) αν υπάρξει κάποιο παροδικό κώλυμα για την άσκηση εξουσίας, η νομή διατηρείται.

Απώλεια νομής : α) σταθερή και διαρκής παύση φυσικής εξουσίας στο πράγμα ή β) ρητή ή σιωπηρή εκδήλωση του νομέα σαφούς και οριστικής θελήσεως για παραίτηση από τη νομή.

Αντιποίηση νομής (ΑΚ 982) : όταν ο κάτοχος, που ασκεί τη νομή για το νομέα του πράγματος, δηλώνει τη βούλησή του να έχει το πράγμα όχι για το νομέα, αλλά είτε για τον ίδιο, είτε για τρίτο πρόσωπο. Στο ΑΚ 982 δεν απαιτείται αντιπροσώπευση.

Προστασία νομής :

Προσβολή νομής : κάθε πράξη (ενέργεια ή παράλειψη) που επιφέρει διατάραξη ή αποβολή του νομέα, πράξη που γίνεται παράνομα και χωρίς τη θέληση του (νομέα) – ΑΚ 984.

Προσβολή – *Αποβολή* (πλήρης στέρηση φυσικής εξουσίας του νομέα) – *Διατάραξη* (μερική στέρηση φυσικής εξουσίας του νομέα).

Προστασία νομής:

Ü Αυτοδύναμη προστασία

- *Άμυνα (ΑΚ 985 εδ. α')*

Προϋπόθεση : διατάραξη ή απειλούμενη προσβολή.

Μόνο στη νομή

Άμυνα (ΑΚ 284)

- *Αυτοδικία (ΑΚ 985 εδ. β', γ')*

Παρέχεται μόνο στο νομέα. Αυστηρός χρονικός περιορισμός

Προϋπόθεση : παρούσα

και άδικη επίθεση. Σε κάθε δικαίωμα.

(για κινητά → αυτόφωρη πράξη, για ακίνητα → αμέσως μετά την αποβολή).

- *Αυτοδικία (ΑΚ 282)*

Σε κάθε φορέα δικαιώματος. Δεν προβλέπεται χρονικός περιορισμός αλλά άλλοι συγκεκριμένοι όροι.

Φορείς (ΑΚ 985) : νομέας, νόμιμος αντιπρόσωπος, οιονεί νομέας (ΑΚ 996), νομέας μέρους πράγματος (ΑΚ 993), συννομέας (ΑΚ 994), βοηθός νομής (ΑΚ 986), δικαιωματικός κάτοχος (ΑΚ 997).

Βοηθός νομής (ΑΚ 986) : βρίσκεται σε εξάρτηση (οικιακή ή υπηρεσιακή) από το νομέα και χρησιμοποιείται από αυτόν, για την άσκηση της νομής του πάνω στο πράγμα. Δεν έχει στο πράγμα ούτε νομή, ούτε κατοχή.

Ü Ένδικη προστασία.

§ *Αγωγή αποβολής (ΑΚ 987)* : ο παράνομα και χωρίς τη θέλησή του αποβληθείς νομέας, αξιώνει από τον επιλήψιμο νομέα την απόδοση της νομής. Αντιστοιχεί η διεκδικητική αγωγή (ΑΚ 1094).

§ *Αγωγή διατάραξης (ΑΚ 989)* : ο νομέας που διαταράχθηκε στη νομή του παράνομα και χωρίς τη θέλησή του, αξιώνει από τον προσβολέα παύση της διατάραξης και παράλειψή της στο μέλλον. Αντιστοιχεί η αρνητική αγωγή (ΑΚ 1108).

§ *Ενστάσεις :*

- i. Ένσταση επιλήψιμης νομής (ΑΚ 988 & 990) : Η αγωγή αποβολής ή διατάραξης κρίνεται απαράδεκτη και απορρίπτεται χωρίς να συζητηθεί αν τρίτος αποβάλλει τον πραγματικό νομέα ή διαταράζει τη νομή του, ανταποβληθεί εν συνεχεία από τον πραγματικό νομέα και εγείρει, ωστόσο αγωγή αποβολής ή διατάραξης. Προϋπόθεση : η ανταποβολή

ή διατάραξη τρίτου πρέπει να γίνει μέσα στην αποκλειστική προθεσμία του ενός έτους, από την αποβολή ή την διατάραξη του πραγματικού νομέα.

- ii. Ένσταση ιδίου δικαιώματος (ΑΚ 991) : Προϋπόθεση: τελεσίδικα αναγνωρισμένο δικαίωμα σε δίκη ανάμεσα στον ενάγοντα & εναγόμενο.
- iii. Ένσταση παραγραφής (ΑΚ 992) : ένα έτος από την αποβολή ή τη διατάραξη παραγράφονται οι αξιώσεις από την αποβολή ή τη διατάραξη.
- iv. Ένσταση επισχέσεως (ΑΚ 325-326)

Ü Ασφαλιστικά μέτρα

Προστασία άλλων μορφών νομής :

- Ø Προστασία οιονεί νομής (ΑΚ 996) => Αυτοδύναμη & ένδικη προστασία
- Ø Προστασία νομής μέρους πράγματος (ΑΚ 993) => Αυτοδύναμη & ένδικη προστασία
- Ø Προστασία συννομής (ΑΚ994) => κατά τρίτων : Αυτοδύναμη & ένδικη προστασία, κατά συννομέων : σε περίπτωση αποβολής => Αυτοδύναμη & ένδικη προστασία, σε περίπτωση διατάραξης => διατάξεις περί κοινωνίας (ΑΚ785-805)

Προστασία κατόχου (ΑΚ 997):

Ο δικαιωματικός κάτοχος έχει κατά τρίτων την ένδικη προστασία [μερικοί θεωρούν ότι έχει και την ειδική αυτοδύναμη προστασία(ΑΚ 985) (Παπαστερίου)]. Προϋπόθεση : απόκτηση κατοχής κατά παραχώρηση του (οιονεί) νομέα βάσει ενοχικής σχέσης (π.χ. μίσθωση, παρακαταθήκη). Κατά (οιονεί) νομέα, υπάρχει η προστασία από την ενοχική σχέση.

Προστασία νομέα κατά κατόχου (ΑΚ 998):

Μόνο ένδικη προστασία προς αποφυγή ερίδων μεταξύ προσώπων που συνδέονται με ενοχική σύμβαση. Ο νομέας έχει τη γενική αυτοδύναμη προστασία (ΑΚ 282,284) που έχουν όλοι οι φορείς δικαιωμάτων.

Κυριότητα

Το εμπράγματο δικαίωμα που παρέχει έννομη, άμεση, καθολική & απόλυτη εξουσία στο πράγμα.

Ισχύουσες αρχές:

1. Αρχή «ουδενί δουλεύειν το ίδιον». Ο κύριος αφού έχει κάθε δυνατή εξουσία επί του πράγματος, δεν μπορεί να είναι παράλληλα φορέας κάποιου περιορισμένου εμπράγματος δικαιώματος επί του ίδιου πράγματος (π.χ. επικαρπία).
2. Αρχή της ελαστικότητας. Όταν εκλείψει κάποιο περιορισμένο εμπράγματο δικαίωμα (π.χ. επικαρπία), τότε η εξουσία που παρείχε επιστρέφει στην κυριότητα και αυτή ανακτά το πλήρες περιεχόμενό της (π.χ. με την κατάργηση της επικαρπίας =>ψιλή κυριότητα → πλήρης κυριότητα).

Περιεχόμενο (ΑΚ 1000):

-Θετική εκδήλωση : κατ' αρεσκείαν διάθεση του πράγματος.

-Αρνητική εκδήλωση : αποκλεισμός κάθε υλικής ενέργειας τρίτου πάνω στο πράγμα.

Είδη κυριότητας :

- i. Αποκλειστική κυριότητα (ένας και μόνο δικαιούχος)
- ii. Συγκυριότητα (περισσότεροι κύριοι κατά ιδανικά μέρη)
- iii. Πλήρης κυριότητα (ο φορέας έχει πλήρες δικαίωμα χρήσης, κάρπωσης και διάθεσης του πράγματος, εντός των ορίων του νόμου)

- iv. Ψιλή κυριότητα (ο φορέας έχει μόνο δικαίωμα διάθεσης του πράγματος · επιβαρημένη από το δικαίωμα της επικαρπίας)
- v. Περιορισμένη κυριότητα (πλατιά του όρου σημασία) :[εντάσσεται η ψιλή κυριότητα και η περιορισμένη κυριότητα (με την στενή του όρου σημασία) π.χ. στην οίκηση, στις πραγματικές δουλείες, περιορισμένες προσωπικές δουλείες].
- vi. Κυριότητα σε οριζόντια & κάθετη ιδιοκτησία
- vii. Καταπιστευτική κυριότητα
- viii. Μετακλητή κυριότητα (κάθε κυριότητα που τελεί υπό διαλυτική αίρεση ή προθεσμία) ≠ μη μετακλητή κυριότητα

Περιορισμοί κυριότητας :

- § Από διατάξεις δημοσίου δικαίου
- § Από διατάξεις του Αστικού Κώδικα & άλλους ειδικούς νόμους
- § Από το γειτονικό δίκαιο (ΑΚ 1003-1032)
- § Από άλλα εμπράγματα δικαιώματα

Κτήση κυριότητας:

A) *πρωτότυπη* : όταν το δικαίωμα δεν στηρίζεται, δεν εξαρτάται σε προϋφιστάμενο δικαίωμα κυριότητας.

B) *παράγωγη* : όταν το δικαίωμα εξαρτάται σε προϋφιστάμενο δικαίωμα κυριότητας.

Παράγωγος τρόπος κτήσης κυριότητας σε ακίνητο :

Ü *Από κύριο (ΑΚ 1033)*

Προϋποθέσεις :

- i. Κυριότητα στο μεταβιβάζοντα

- ii. Συμφωνία του μεταβιβάζοντος κυρίου και του αποκτώντος, ότι μεταβιβάζεται στον τελευταίο η κυριότητα επί συγκεκριμένου ακινήτου (εμπράγματη δικαιοπραξία)
- iii. Ύπαρξη νόμιμης αιτίας (ενοχική δικαιοπραξία), που αναφέρεται στην εμπράγματη δικαιοπραξία
- iv. Τήρηση συμβολαιογραφικού τύπου (προϋπόθεση κύρους)
- v. Μεταγραφή (ΑΚ 1192 επ.) (όρος του ενεργού της δικαιοπραξίας, εκδήλωση της αρχής της δημοσιότητας)

Παρατηρήσεις :

- Η κτήση κυριότητας όπως και κάθε εμπράγματη μεταβολή, επί ακινήτων επέρχεται με τη μεταγραφή (ΑΚ 1198) και όχι με την παράδοση της νομής. Δεν υπάρχει κάποια χρονική προθεσμία, αλλά για το συμφέρον του αποκτώντος πρέπει να γίνεται σύντομα (άμεσα), για να αποκτήσει την κυριότητα και για να αποφύγει συγκρούσεις με άλλους φορείς εμπράγματων δικαιωμάτων επί του ίδιου ακινήτου (ΑΚ 1206,1207 → αρχή χρονικής προτεραιότητας).
- Λεπτομερής περιγραφή ακινήτου διαφορετικά, η μεταγραφή είναι άκυρη (ΑΚ 1196 → αρχή ειδικότητας).
- Η τυχόν υπάρχουσα ακυρότητα στη μεταγραφόμενη δικαιοπραξία, δεν συμπαρασύρει σε ακυρότητα και την πράξη της μεταγραφής. Επίσης, η ακυρότητα της μεταγραφής δεν επιδρά στο κύρος της μεταγραφόμενης δικαιοπραξίας.
- Αν επέλθει ακυρότητα της δικαιοπραξίας μετά τη μεταγραφή, δεν απαιτείται δικαστική ακύρωση (ΑΚ 180).

Αν όμως κηρυχθεί άκυρη με τελεσίδικη δικαστική απόφαση, τότε αυτό σημειώνεται στο περιθώριο της μεταγραφόμενης δικαιοπραξίας (ΑΚ 1202).

- Τα αποτελέσματα της ακυρώσιμης δικαιοπραξίας (ΑΚ 184) επέρχονται όταν σημειωθεί η απόφαση στο περιθώριο της μεταγραμμένης πράξης (ΑΚ 1203) και παράλληλα δεν αναιρούνται εμπράγματα δικαιώματα καλόπιστων τρίτων που απέκτησαν από αυτήν (ΑΚ 1204).
- Ενώ τα αποτελέσματα της μεταγραφής αρχίζουν από την πραγματοποίησή της (ΑΚ 1198), υπάρχουν δύο αποκλίσεις (ΑΚ 1199,1205) (κάμπτεται η αρχή της μη αναδρομικότητας).

Û Από μη κύριο

Στο σύστημα των βιβλίων μεταγραφών & υποθηκών στις εξαιρετικές περιπτώσεις των ΑΚ 139, 1204, 1963.

Στο σύστημα του κτηματολογίου με τις προϋποθέσεις & συνέπειες του άρθρου 13 νόμου 2664/98.

Παράγωγος τρόπος κτήσης κυριότητας σε κινητό :

Û Από κύριο (ΑΚ 1034)

Προϋποθέσεις :

- i. Κυριότητα στο μεταβιβάζοντα
- ii. Συμφωνία του μεταβιβάζοντος κυρίου και του αποκτώντος ότι μεταβιβάζεται η κυριότητα του κινητού στον τελευταίο (εμπράγματη δικαιοπραξία)
- iii. Παράδοση της νομής (όρος του ενεργού της δικαιοπραξίας και εκδήλωση της αρχής της δημοσιότητας)

Παρατηρήσεις :

- Άτυπη κατά κανόνα η εμπράγματη σύμβαση του ΑΚ 1034. Από ΑΚ 1034 και ΑΚ 158 => δεν απαιτείται τήρηση κάποιου τύπου (αρχή του άτυπου των δικαιοπραξιών).
- Σε αντίθεση με ΑΚ 1033, στο ΑΚ 1034 δεν απαιτείται η ύπαρξη νόμιμης αιτίας (αναιτιώδης εμπράγματη σύμβαση).

Û Από μη κύριο (ΑΚ 1036 επ.)

Προϋποθέσεις :

- i. Έλλειψη κυριότητας του μεταβιβάζοντα
- ii. Συμφωνία του μεταβιβάζοντος μη κυρίου και του αποκτώντος ότι μεταβιβάζεται η κυριότητα του κινητού στον τελευταίο
- iii. Παράδοση της νομής
- iv. Ύπαρξη καλής πίστης του αποκτώντος, την κυριότητα κατά το χρόνο παράδοσης της νομής που καλύπτει μόνο την έλλειψη κυριότητας του μεταβιβάζοντος.

Παρατηρήσεις :

- Η καλή πίστη του αποκτώντος την κυριότητα τεκμαίρεται ότι υπάρχει, εκτός αν εκείνος που έχει έννομο συμφέρον ισχυριστεί και αποδείξει ότι ο αποκτών είναι κακόπιστος (έννοια κακής πίστης ΑΚ1037).
- Συνέπειες : α) ο αποκτών γίνεται κύριος του κινητού, β) η κτήση κυριότητας είναι πρωτότυπη, γ) αποσβήνονται εμπράγματα δικαιώματα τρίτων, εφόσον ο αποκτών ήταν καλόπιστος και ως προς αυτά κατά το χρόνο παράδοσης της νομής (ΑΚ 1040).
- Εξαίρεση : (ΑΚ 1038) Δεν μεταβιβάζεται η κυριότητα κινητού από μη κύριο αν το κινητό έχει ξεφύγει από τη νομή του κυρίου με κλοπή ή απώλεια. Ο πραγματικός κύριος του

κινητού μπορεί να το διεκδικήσει και ο καλόπιστος αποκτών υποχρεούται να του το επιστρέψει και να ζητήσει αποζημίωση από τον μεταβιβάζοντα μη κύριο. Ο αποκτών μπορεί να αποκτήσει την κυριότητα αν συντρέχουν οι προϋποθέσεις της τακτικής χρησικτησίας (ΑΚ 1041, καλή πίστη αποκτώντος & πάροδος 3ετίας) ή έκτακτης χρησικτησίας (ΑΚ 1045, πάροδος 20ετίας).

- ο Εξαιρέση του ΑΚ 1038 είναι το ΑΚ 1039, μεταβιβάζεται η κυριότητα κλοπιμαίων ή απολωλόντων από μη κύριο, αν πρόκειται για : α) χρήματα ή ανώνυμους τίτλους, β) κινητά που εκποιούνται σε δημόσιο πλειστηριασμό ή σε εμποροπανήγυρη ή σε αγορά.

Πρωτότυποι τρόποι κτήσης κυριότητας :

A. Χρησικτησία

§ Γενική Προϋπόθεση : Πράγμα δεκτικό χρησικτησίας

Αποκλείονται : α) Τα εκτός συναλλαγής πράγματα (ανεπίδεκτα χρησικτησίας, ΑΚ 1054)

β) Πράγματα εξαιρούμενα από χρησικτησία (ΑΚ 1055)

γ) Πράγματα ανεπίδεκτα χρησικτησίας από τη φύσης τους (ουσιώδη συστατικά, η ομάδα πραγμάτων, η ομάδα δικαίου, η περιουσία & η επιχείρηση)

Η Χρησικτησία χαρακτηρίζεται σε 1) Τακτική και 2) Έκτακτη:

1) Τακτική Χρησικτησία

Προϋποθέσεις :

- i. Νομή (διευκόλυνση απόδειξης νομής με το μαχητό τεκμήριο του ΑΚ 1046).
- ii. Νόμιμος ή νομιζόμενος τίτλος (ΑΚ 1043). Τίτλος (κυριότητας ή άλλου εμπράγματος δικαιώματος): κάθε νομικό γεγονός ή σύνολο τέτοιων γεγονότων που θεμελιώνει τη σύσταση κυριότητας ή άλλου εμπράγματος δικαιώματος. Ο τίτλος είναι άψογος εφόσον συντρέχουν όλα τα στοιχεία, σύμφωνα με το νόμο για τη κτήση κυριότητας. Ούτε ο νόμιμος ούτε ο νομιζόμενος τίτλος είναι σύννομοι και άψογοι τίτλοι. Νόμιμος τίτλος: πάσχει εσωτερικά – άκυρος ή ακυρώσιμος τίτλος, ενδεχόμενα ελαττώματα : έλλειψη κυριότητας στο μεταβιβάζοντα, η ανικανότητα προς δικαιοπραξία, ανικανότητα προς διάθεση, πλάνη κ.α. Νομιζόμενος τίτλος: Πάσχει από εξωτερικό ελάττωμα ή είναι ανύπαρκτος, όμως ο νομέας θεωρεί ότι είναι υπαρκτός ή είναι ανυπόστατος (ατελής) για λόγους νομικής αξιολογήσεως και ο νομέας τον θεωρεί υποστατό. ΑΚ 1043 → πρόσθετη καλή πίστη, ο νομέας πρέπει να πιστεύει, όχι από βαριά αμέλεια, ότι έχει τίτλο κυριότητας.
- iii. Καλή πίστη κατά την κτήση της νομής, ΑΚ 1044 (εφόσον η κτήση της νομής έπεται χρονικά του νόμιμου τίτλου, συμπεριλαμβανομένης της μεταγραφής).
- iv. Πάροδος ορισμένου χρόνου: για κινητά → 3 χρόνια, για ακίνητα → 10 χρόνια (από τότε που συντρέχουν όλες οι προϋποθέσεις.)

2) Έκτακτη Χρησικτησία

Προϋποθέσεις :

- i. Νομή (διευκόλυνση απόδειξης νομής με το μαχητό τεκμήριο του ΑΚ 1046)
- ii. Πάροδος 20ετίας (κινητά/ ακίνητα)

3) Αναστολή & Διακοπή Χρησικτησίας

- Ø Αναστολή : Απόλυτη (ΑΚ 256)

Συμπληρώσεως (ΑΚ 255, 259)

Αποτελέσματα : το χρονικό διάστημα της αναστολής δεν υπολογίζεται στο χρόνο της χρησικτησίας. Μετά την παύση της αναστολής, η χρησικτησία συνεχίζεται (ΑΚ 257).

∅ Διακοπή : α) λόγω απώλειας νομής (κατά κανόνα οριστική) (ΑΚ 1048). Αν ο χρησιδεσπόζων νομέας, αυτοδύναμα ή ένδικα, ανακτήσει και πάλι τη νομή μέσα σε ένα έτος ή αργότερα αλλά με αγωγή που ασκήθηκε μέσα στον χρόνο, τότε η διακοπή θεωρείται ότι δεν έγινε.

β) λόγω έγερσης διεκδικητικής αγωγής από τον κύριο του πράγματος (σχετική) (ΑΚ 1049).

Αποτελέσματα : ο χρόνος μέχρι τη διακοπή δεν υπολογίζεται και νέα χρησικτησία μπορεί να αρχίσει μετά τη λήξη της διακοπής (ΑΚ 1050).

4) Προσαύξηση Χρόνου(ΑΚ 1051)

Προσαύξηση χρόνου: συνυπολογισμός του χρόνου χρησικτησίας του δικαιοπάροχου (νομέα) στο χρόνο χρησικτησίας του διαδόχου (νομέα), τόσο σε καθολική όσο και σε ειδική διαδοχή, σύμφωνα με τους όρους του νόμου.

Προϋπόθεση: ύπαρξη προσόντων χρησικτησίας (ιδιαίτερα η καλή πίστη) τόσο στο πρόσωπο του διαδόχου όσο και του δικαιοπαρόχου του. Κρίσιμος χρόνος ύπαρξης καλής πίστης του κληρονόμου, δεν είναι ο χρόνος επαγωγής της κληρονομιάς αλλά ο χρόνος κτήσης φυσικής εξουσίας επί του πράγματος.

5) Αποτελέσματα Χρησικτησίας

- i. Κτήση κυριότητας (πρωτότυπη) από χρησιδεσπόζοντα & απώλεια κυριότητας για τον μέχρι τότε κύριο.
- ii. ΑΚ 1053. Χρησικτησία Ελευθερώσεως : απόσβεση τυχόν εμπράγματων δικαιωμάτων τρίτων αν ο χρησιδεσπόζων νομέας

βρίσκεται σε καλή πίστη και ως προς αυτά και περάσει ο χρόνος χρησικτησίας και για αυτά.

- iii. Αυτός που χάνει την κυριότητα ή άλλο εμπράγματο δικαίωμα λόγω χρησικτησίας δεν έχει αξίωση αδικαιολόγητου πλουτισμού (ΑΚ 904 επ.) κατά του χρησιδεσπόζοντος νομέα που έγινε κύριος.

B. Άλλοι τρόποι κτήσης κυριότητας που δεν θεμελιώνουν

αξιώσεις για Αδικαιολόγητο Πλουτισμό:

§ Με επιδίκαση ή προσκύρωση (ΑΚ 1056)

§ Σε ακίνητα (πρωτότυπη & αυτοδίκαιη κτήση κυριότητας)

1. Πρόσχωση (ΑΚ 1069)
2. Πρόσκληση (ΑΚ 1070)
3. Εμφάνιση ποτάμιας νήσου (ΑΚ 1071)
4. Εγκαταλελειμμένη κοίτη μη πλεύσιμου ποταμού (ΑΚ 1072)

§ Σε κινητά

1. α) Ένωση κινητού με ακίνητο (ΑΚ 1057)
β) Συνάφεια (ένωση κινητού με κινητό – ΑΚ 1058)
γ) Σύμμικση ή Σύγχυση (ανάμικση κινητού με κινητό – ΑΚ 1059)
δ) Ειδοποιΐα (ΑΚ 1061)

Παρατηρήσεις: Αποσβήνονται τυχόν εμπρ. δικαιώματα τρίτων επί του πράγματος που αποσβέστηκε η κυριότητα & αυτός που χάνει την κυριότητα ή άλλο εμπράγματο δικαίωμα έχει τις αξιώσεις του ΑΚ 1063.

2. Κτήση καρπών (ΑΚ 1064-1068)

- ο Με αποχωρισμό → ο κύριος του πράγματος (ΑΚ 1064) → ο καλόπιστος νομέας (ΑΚ 1066)

- ο φορέας περιορισμένου εμπρ. δ/τος (ΑΚ 1065)
- ο Με συγκομιδή → ο δικαιούχος ενοχικού δ/τος λήψης των καρπών (ΑΚ 1067-1068)
- 3. Κατάληψη αδέσποτων (ΑΚ 1075)
- 4. Εύρεση και κτήση απολωλότων (ΑΚ 1081-1092)
- 5. Κτήση θησαυρού (ΑΚ 1093)

Δουλείες

Δουλεία: περιορισμένο εμπράγματο δικαίωμα σε ξένο πράγμα, που δίνει την εξουσία στο δικαιούχο να αποκομίζει κάποια ή κάποιες από τις χρησιμότητες του πράγματος.

Αντικείμενο δουλειών: μόνο ακίνητα (η επικαρπία μπορεί να έχει αντικείμενο και κινητό και δικαίωμα).

Ισχύουσες αρχές στις δουλείες:

1. Συστήνονται μόνο επί πραγμάτων (ΑΚ 947), εξαίρεση: επικαρπία → και σε δικαίωμα
2. Συστήνονται μόνο επί ακινήτων, εξαίρεση: επικαρπία → και σε κινητά
3. Συστήνονται μόνο επί ξένων στο δικαιούχο πραγμάτων
4. Πρέπει να παρέχει κάποια ωφέλεια
5. Περίπτωση υποχρέωσης ανοχής ή παράλειψης και όχι υποχρέωση ενέργειας από τον κύριο του δουλεύοντος ακινήτου (ΑΚ 1119)
6. Δεν μπορεί να συσταθεί επί άλλης δουλείας

Είδη:

Α) Πραγματικές δουλείες (ΑΚ 1118)

Έννοια: είναι εκείνες που συστήνονται σε βάρος ενός ακινήτου (δουλεύοντος) και υπέρ του εκάστοτε κυρίου άλλου ακινήτου (δεσπόζοντος).

Χαρακτηριστικά γνωρίσματα:

- i. Αδιαίρετος χαρακτήρας
- ii. Παρεπόμενος χαρακτήρας
- iii. Παροχή ωφέλειας στο δεσπόζον ακίνητο
- iv. Σύσταση επί ενός και μόνο ακινήτου και για την εξυπηρέτηση ενός μόνο ακινήτου
- v. Γεινίαση δεσπόζοντος & δουλεύοντος ακινήτου

Διακρίσεις:

- 1) Θετικές (=ανοχής) ≠ Αρνητικές (=παράλειψης)
- 2) Συνεχείς (=αρνητικές, παράλειψης) ≠ Διαλείπουσες
- 3) Φανερές ≠ Αφανείς
- 4) Αστικές ≠ Αγροτικές

Σύσταση:

- α) με δικαιοπραξία
- β) με χρησικτησία (τακτική ή έκτακτη)
- γ) με δικαστική απόφαση
- δ) με άλλους τρόπους

ΑΚ 1121: με δικαιοπραξία → μεταβίβαση ακινήτων → αναλογική εφαρμογή του ΑΚ 1033, με χρησικτησία → αναλογική εφαρμογή του ΑΚ 1041 (τακτική) ή ΑΚ 1045 (έκτακτη) → 10 χρόνια ή 20 χρόνια οιονεί νομής αντίστοιχα

Απόσβεση:

- α) γενικοί αποσβεστικοί λόγοι (οι δουλείες αποσβήνονται όπου στο νόμο ορίζεται η απόσβεση κάθε εμπράγματος δικαιώματος (ΑΚ 1053 κ.α.)
- β) ειδικοί αποσβεστικοί λόγοι:
 - 1. παραίτηση δικαιούχου δουλείας (ΑΚ 1134)
 - 2. ολική καταστροφή δουλεύοντος ή δεσπόζοντος ακινήτου (ΑΚ 1135)

3. διαρκής και απόλυτη αδυναμία άσκησης της δουλείας (ΑΚ 1136)
4. σύγχυση (ΑΚ 1137)
5. αχρησία είτε λόγω ΑΚ 1138 είτε λόγω ΑΚ 1140
6. κτήση κυριότητας δουλεύοντος δια χρησικτησίας (ΑΚ 1053)
7. κατάργηση υφιστάμενων πραγματικών δουλειών με βάση τον Γ.Ο.Κ.

Παρατηρήσεις:

- § Έκταση δουλείας: μόνο για την εξυπηρέτηση της ανάγκης του δεσπόζοντος (ΑΚ 1124) προς αποφυγή κατάχρησης → όσο το δυνατόν μικρότερη προσβολή των συμφερόντων του κύριου του δουλεύοντος ακινήτου (ΑΚ 1125)
- § Διατήρηση κατασκευάσματος στο δουλεύον (ΑΚ 1126-1127)
- § Μεταβολή του τρόπου άσκησης (ΑΚ 1128)
- § Εφόσον το δουλεύον ακίνητο επαρκεί, ο κύριός του μπορεί να παραχωρεί και άλλες με το ίδιο περιεχόμενο δουλείες ή και να το χρησιμοποιεί για τον εαυτό του με τον ίδιο τρόπο (ΑΚ 1129)
- § Διαίρεση δεσπόζοντος (ΑΚ 1130) ή δουλεύοντος (ΑΚ 1131)
- § Προστασία πραγματικών δουλειών:
 1. Αγωγή ομολόγησης δουλείας (ΑΚ 1132), αιτήματα:
 - α) αναγνώριση δουλείας, β) άρση προσβολής, γ) μελλοντική παράλειψή της.
 2. Πουβλικιανή αγωγή (ΑΚ 1133)
 3. Αναγνωριστική αγωγή δουλείας

4. Όλες τις δυνατότητες προστασίας οιονεί νομής, ως οιονεί νομέας δουλείας.

B) Προσωπικές δουλείες (ΑΚ 1142)

Έννοια: είναι εκείνες που συστήνονται υπέρ ορισμένου, φυσικού ή νομικού, προσώπου.

Οι προσωπικές δουλείες διακρίνονται σε :

A) Πλήρεις: παρέχουν πλήρη ωφέλεια στο δικαιούχο και είναι η επικαρπία και η οίκηση.

B) Περιορισμένες: παρέχουν μόνο κάποια εξουσία ή χρησιμότητα στο δικαιούχο.

I. Πλήρεις προσωπικές δουλείες

1.) Επικαρπία

Ü Επικαρπία πράγματος: (ΑΚ 1142) πλήρης προσωπική δουλεία και περιορισμένο εμπράγματο δικαίωμα που δίνει την εξουσία στον δικαιούχο να χρησιμοποιεί και να καρπώνεται ξένο πράγμα διατηρώντας ακέραιη την ουσία του.

Η κυριότητα περιορίζεται σε εξουσία διαθέσεως (ψιλή κυριότητα).

ΑΚ 1144 → διαιρετή: μπορεί να υπάρξουν περισσότεροι συνεκαρπωτές και να διαιρεθεί σε ιδανικά μέρη.

Σύσταση: ΑΚ 1143 είτε με δικαιοπραξία είτε με χρησικτησία

Με δικαιοπραξία → αναλογική εφαρμογή του ΑΚ 1033 (για ακίνητο) ή του ΑΚ 1034 (για κινητό). Σύσταση επικαρπίας ακινήτου από μη κύριο δεν υπάρχει (ΑΚ 1033). Σύσταση επικαρπίας κινητού από μη κύριο μπορεί να υπάρξει (αναλογική εφαρμογή του ΑΚ 1036)

Με χρησικτησία → αναλογική εφαρμογή του ΑΚ 1041 (τακτική) ή του ΑΚ 1045 (έκτακτη)

Δικαιώματα επικαρπωτή: ΑΚ 1142, 1145, 1146, 1147, 1149, 1157

Υποχρεώσεις επικαρπωτή: ΑΚ 1142, 1148 (με επιφύλαξη του ΑΚ 1158), 1150, 1152, 1153, 1154, 1156, 1159, 1161

Παραγραφή αξιώσεων → μετά 6 μήνες από απόδοση πράγματος. ΑΚ 1166 → διάταξη ενδοτικού δικαίου. Η επικαρπία είναι αμεταβίβαστη εκτός και αν τα μέρη συμφώνησαν διαφορετικά είτε κατά τη σύσταση της επικαρπίας είτε μεταγενέστερα. Διαφορετική ρύθμιση → εκμηδένιση κυριότητας. Είναι δυνατή η μεταβίβαση άσκησης επικαρπίας μέσα στη διάρκειά της → έχει ενοχική ενέργεια.

Προστασία: ΑΚ 1173 → αναλογική εφαρμογή διατάξεων προστασίας κυριότητας.

Απόσβεση επικαρπίας: α) θάνατος επικαρπωτή (ΑΚ 1167), β) σύγχυση (ΑΚ 1168), γ) παραίτηση επικαρπωτή (ΑΚ 1169), δ) άλλοι λόγοι → καταστροφής πράγματος, αδυναμίας άσκησης και αχρησίας (ΑΚ 1170). Παρατήρηση: εξαίρεση (ΑΚ 1171): σε περιπτώσεις καταστροφής, ασφαλιστικής σύμβασης, αναγκαστικής απαλλοτρίωσης → η επικαρπία πράγματος μετατρέπεται ex lege σε επικαρπία απαιτήσεως ή επικαρπία αναλωτών.

ü Επικαρπία αναλωτών (ΑΚ 1174-1175): σύσταση μόνο με δικαιοπραξία και δεν ισχύει η ΑΚ 1170. Ο επικαρπωτής γίνεται κύριος των αναλωτών πραγμάτων.

ü Επικαρπία ανώνυμων τίτλων (ΑΚ 1176, 1177)

ü Επικαρπία ασωμάτων αντικειμένων

Α) επικαρπία δικαιώματος: ΑΚ 1178 → συστήνεται επί οποιουδήποτε δικαιώματος, ενοχικού ή εμπράγματος, (εξαίρεση η κυριότητα και η συγκυριότητα) που αποφέρει κάποια πρόσοδο

ή ωφέλεια στο δικαιούχο και είναι μεταβιβάστο. ΑΚ 1182→
αναλογική εφαρμογή διατάξεων για επικαρπία πράγματος.

Β)επικαρπία απαίτησης (ΑΚ 1179-1180)

Γ)επικαρπία περιουσίας

2.) Οίκηση (ΑΚ 1183)

Έννοια: είναι η πλήρης προσωπική δουλεία, περιορισμένο εμπράγματο δικαίωμα του δικαιούχου για χρήση ξένης οικοδομής ή διαμερίσματός της μόνο για κατοικία.

Σύσταση μόνο υπέρ φυσικού προσώπου. Αποκλειστικό δικαίωμα δικαιούχου. Δικαίωμα αμεταβίβαστο και ακληρονόμητο (σε κάθε περίπτωση → ΑΚ 1185: διατάξεις αναγκαστικού δικαίου). Δικαίωμα αδιαίρετο: Ο δικαιούχος μπορεί να ζει με την οικογένειά του και με το ανάλογο υπηρετικό προσωπικό (ΑΚ 1184). Αναλογική εφαρμογή διατάξεων για την επικαρπία ακινήτων (ΑΚ 1143,1168,1173).

II. Περιορισμένες προσωπικές δουλείες

Έννοια: είναι περιορισμένα εμπράγματα δικαιώματα πάνω σε ακίνητο που παρέχουν κάποια εξουσία ή χρησιμότητα υπέρ ορισμένου προσώπου (ΑΚ 1188).

Αντικείμενό τους: οτιδήποτε αποτελεί αντικείμενο πραγματικών δουλειών (ΑΚ 1188 § 2).

Σύσταση υπέρ φυσικού αλλά και νομικού προσώπου. Είναι αμεταβίβαστη εκτός και αν ορίστηκε διαφορετικά (ΑΚ 1190).

Αναλογική εφαρμογή διατάξεων για τις πραγματικές δουλείες (ΑΚ 1121 επ., 1125 επ., 1132 επ., 1134 επ.). Δεν εφαρμόζονται

διατάξεις που προϋποθέτουν ύπαρξη δεσπόζοντος ακινήτου (ΑΚ 1191, 1121-1123).

A.3 ΕΝΟΧΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

Για να εξετάσουμε το θέμα μας είναι αναγκαίες ορισμένες παρατηρήσεις που συνδέονται και με το ενοχικό δίκαιο, όπως έγινε και στα προηγούμενα κεφάλαια και με το εμπράγματο.

Ενοχικό δίκαιο ονομάζεται ο κλάδος του Αστικού Δικαίου που ρυθμίζει τις ενοχικές δηλαδή έννομες σχέσεις. Με βάση την ενοχική σχέση ένα πρόσωπο οφείλει σε μια πράξη ή παράλειψη ή σε μια παροχή με ευρεία έννοια προς έναν άλλον.

Πηγή των ενοχών είναι η ιδιωτική βούληση (σύμβαση) ή ο νόμος (αδικοπραξία, αδικαιολόγητος πλουτισμός). Το Ενοχικό Δίκαιο ρυθμίζει και τις δύο περιπτώσεις. Στο Αγγλοσαξονικό δίκαιο οι δύο κλάδοι είναι χωριστοί και ονομάζονται Law of Contracts και Law of Torts αντίστοιχα.

Το Ενοχικό Δίκαιο διακρίνεται σε δύο μέρη, στο Γενικό και στο Ειδικό. Το Γενικό Μέρος περιέχει κανόνες για όλες τις ενοχές γενικά, ενώ το Ειδικό Μέρος περιέχει ειδικές ρυθμίσεις για ορισμένους τύπους ενοχών, που είναι και οι συνηθέστερες. Π.χ. στο Γενικό Μέρος ρυθμίζεται η γένεση και η απόσβεση της ενοχής, στο Ειδικό Μέρος ρυθμίζεται συγκεκριμένα η σύμβαση της πώλησης.

Το Ενοχικό Δίκαιο είναι το δεύτερο βιβλίο του Αστικού Κώδικα. Συνετάγη τη δεκαετία του 1930 (όπως όλος ο Αστικός Κώδικας) και τέθηκε σε ισχύ το 1946. Αντλεί τις επιρροές του σε πολύ μεγάλο βαθμό από τον γερμανικό Αστικό Κώδικα) και εν μέρει και από τον ελβετικό Κώδικα Ενοχών αλλά περιέχει και καινοτόμες για την εποχή του ρυθμίσεις. Καταλαμβάνει τα άρθρα 287-946 του Αστικού Κώδικα. Έχει υποστεί ως τώρα μόνο μία τροποποίηση με τον ν. 3043/2002.

Ειδικοί κανόνες για ορισμένες ενοχές περιλαμβάνονται και σε άλλους νόμους εκτός του Αστικού Κώδικα. Σημαντικός ειδικός νόμος είναι ο ν. 2251/1994 για την προστασία του καταναλωτή, ο οποίος ρυθμίζει μεταξύ άλλων και ζητήματα καταναλωτικών συμβάσεων.

A.3.1 Η ενοχή ειδικότερα

Έννοια

Ενοχή ονομάζεται στο Αστικό Δίκαιο η σχέση, με την οποία ένα πρόσωπο έχει υποχρέωση προς ένα άλλο σε παροχή.

Τα διαβιούντα πρόσωπα σε μια κοινωνία για την ικανοποίηση των βιοτικών τους αναγκών έρχονται σε σχέση μεταξύ τους. Κάποιες από αυτές τις σχέσεις τις αναγνωρίζει και τις ρυθμίζει ο νόμος, οπότε χαρακτηρίζονται ως "έννομες σχέσεις". Έτσι η έννομη σχέση υποχρεώνει το ένα πρόσωπο έναντι συγκεκριμένου άλλου σε ορισμένη πράξη ή και παράλειψη η οποία και καλείται ενοχή. Το δε περιεχόμενο από την πράξη αυτή, ή την παράλειψη, στην οποία υποχρεούται το πρόσωπο, στη νομική επιστήμη χαρακτηρίζεται παροχή. Δεν συνιστούν ενοχή σχέσεις, τις οποίες το Δίκαιο αφήνει αρρύθμιστες, όπως σχέσεις φιλοφροσύνης ή ηθικού καθήκοντος.

Στην έννομη σχέση της ενοχής, που εκ των πραγμάτων είναι αντιμετώπα, διακρίνονται δύο υποκείμενα:

- Το πρόσωπο που υποχρεούται σε πράξη ή παράλειψη, που ονομάζεται οφειλέτης, και
- Το πρόσωπο έναντι του οποίου υποχρεούται ο οφειλέτης και το οποίο δικαιούται να απαιτήσει την παροχή, που ονομάζεται δανειστής.

Η ορολογία δανειστής και οφειλέτης είναι γενική και αφορά όλες τις ενοχές. Δε σχετίζεται (παρ' όλη τη γλωσσική ομοιότητα) με τη σύμβαση δανείου, όπου τα μέρη ονομάζονται δανειοδότης και δανειολήπτης αντίστοιχα.

Αντικείμενο της ενοχής μπορεί να είναι είτε πράξη (π.χ. καταβολή κάποιου ποσού κλπ.), είτε παράλειψη (π.χ. ο αποχωρών συνétairos από μια επιχείρηση αναλαμβάνει την υποχρέωση να μην ανοίξει επιχείρηση πλησίον της εταιρείας).

Διάκριση ενοχών

Οι ενοχές διακρίνονται α) σε απλές ή σύνθετες, εκ των οποίων οι σύνθετες περαιτέρω σε συμπλεκτικές ή διαζευκτικές, και β) σε διαιρετές και αδιαίρετες.

-Απλή ενοχή: Ονομάζεται εκείνη που αφορά ένα αντικείμενο

-Σύνθετη ενοχή: Είναι εκείνη που αφορά περισσότερα αντικείμενα.

-Συμπλεκτική ενοχή: Είναι όταν ο οφειλέτης προς απαλλαγή του οφείλει να παράσχει συγχρόνως όλα τα αντικείμενα.

-Διαζευκτική ενοχή: Λέγεται όταν ο οφειλέτης αρκεί να παράσχει ένα εξ των αντικειμένων.

-Διαιρετή ενοχή: Λέγεται εκείνη που μπορεί να διαιρεθεί χωρίς βλάβη της ουσίας και της αξίας του αντικειμένου.

-Αδιαίρετη ενοχή: Λέγεται εκείνη που δεν μπορεί να διαιρεθεί χωρίς βλάβη της ουσίας και της αξίας του αντικειμένου, π.χ. ενοχή σε ανέγερση οικοδομής ή σε ναυπήγηση πλοίου που δεν νοείται διαίρεση χωρίς βλάβη.

Κάθε ενοχή παρουσιάζει δύο όψεις την "παθητική" δύναμη της οποίας υποχρεώνεται ένα πρόσωπο σε παροχή, που λέγεται υποχρέωση και στην "ενεργητική" δύναμη της οποίας δικαιούται έτερο πρόσωπο ν' απαιτήσει την παροχή, που λέγεται απαίτηση.

Ο κλάδος του Αστικού Δικαίου που ρυθμίζει τις ενοχές ονομάζεται Ενοχικό Δίκαιο. Στην Ελλάδα το Ενοχικό Δίκαιο αποτελεί το δεύτερο βιβλίο του Αστικού Κώδικα (άρθρα 287-946).

A.3.2 Πηγές ενοχών

Πηγές των ενοχών είναι η δικαιοπραξία¹ και ο νόμος². Ανάλογα με τη γενεσιουργό τους αιτία διακρίνονται σε:

¹ Δικαιοπραξία είναι η δήλωση βουλήσεως που αποσκοπεί στη παραγωγή έννομου αποτελέσματος.

Ενοχές από δικαιοπραξία: πηγή της ενοχής από δικαιοπραξία είναι η βούληση των μερών. Ο οφειλέτης αναλαμβάνει να καταβάλει με τη θέλησή του στον δανειστή μια παροχή. Συνηθέστερη μορφή αυτών είναι η σύμβαση. Για παράδειγμα από τη σύμβαση ναύλωσης δημιουργείται ενοχικός δεσμός μεταξύ εκναυλωτή και ναυλωτή με παραγόμενα δικαιώματα και υποχρεώσεις εκατέρωθεν. Ο λόγος για τον οποίο ο οφειλέτης αναλαμβάνει την υποχρέωση προς παροχή δεν ενδιαφέρει το Δίκαιο. Συνηθέστατα θα είναι η αντιπαροχή, το αντάλλαγμα για την παροχή του. Έτσι στις αμοτεροβαρείς συμβάσεις (συμβάσεις όπου και τα δύο μέρη έχουν υποχρεώσεις, π.χ. πώληση) και τα δύο μέρη θα είναι και δανειστές και οφειλέτες για την αντίστοιχη παροχή (ο πωλητής θα είναι οφειλέτης για το πράγμα και δανειστής για το τίμημα και ο αγοραστής αντίστροφα).

Οι ενοχές από σύμβαση που αποβλέπουν

- σε μεταβίβαση δικαιώματος από τον ένα στον άλλο συμβαλλόμενο (π.χ. πώληση)
- σε παραχώρηση της χρήσης πράγματος για ένα χρονικό διάστημα (π.χ. μίσθωση πράγματος)
- στην παροχή υπηρεσιών (π.χ. σύμβαση εργασίας)
- στην επιδίωξη κοινού σκοπού από όλους τους συμβαλλόμενους (π.χ. εταιρεία)
- στην ενίσχυση και εξασφάλιση άλλης κύριας ενοχής

² Νόμοι κατά την έννοια του δικαίου, καλούνται οι θεσμοθετημένοι γραπτοί κανόνες δικαίου που στηρίζονται στο Σύνταγμα μιας χώρας, και ρυθμίζουν υποχρεωτικά τις σχέσεις μεταξύ των πολιτών, καθώς και των πολιτών με το κράτος, και ορίζουν διάφορες ρυθμίσεις για την ομαλή λειτουργία του κράτους. Το σύνολο των Νόμων αλλά και η παραγωγή αυτών ονομάζεται νομοθεσία.

(π.χ. εγγύηση)

Ενοχές εκ του νόμου: Χαρακτηρίζονται γενικά όλες οι παραγόμενες από το νόμο, δηλαδή περιπτώσεις όπου ο νόμος ορίζει ότι κάποιος οφείλει να καταβάλει σε άλλον μια παροχή χωρίς να υπάρχει προηγουμένως μεταξύ τους συμβατικός δεσμός. Για παράδειγμα σε φθορά ή καταστροφή αντικειμένου ο ιδιοκτήτης δικαιούται να απαιτήσει αποζημίωση που υποχρεούται να καταβάλει εκείνος που κατέστρεψε αυτό. Τυπικές ενοχές εκ του νόμου είναι:

-Η ενοχή από αδικοπραξία, όταν το πρόσωπο που με παράνομη και υπαίτια πράξη του προκάλεσε ζημία σε κάποιον άλλο υποχρεούται να δώσει αποζημίωση.

-Η ενοχή από διοίκηση αλλοτριών, όταν το ένα πρόσωπο διεκπεραιώνει υπόθεση του άλλου, του κύριου της υπόθεσης, χωρίς ο τελευταίος να έχει δώσει σχετική εντολή.

-Η ενοχή από **αδικαιολόγητο πλουτισμό**, όταν το πρόσωπο που πλούτισε σε βάρος άλλου, υποχρεούται να επιστρέψει σε αυτό τον πλουτισμό αν δεν μπορεί να παρουσιάσει νόμιμη αιτία που να του επιτρέπει να διατηρήσει τον πλουτισμό. Με την βασική αυτή ενοχή εκ του νόμου θα ασχοληθούμε ιδιαίτερα και λεπτομερέστερα στα επόμενα κεφάλαια.

Β ΕΝΟΤΗΤΑ

Β.1 ΑΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΟΣ ΠΛΟΥΤΙΣΜΟΣ (ΔΙΑΤΑΞΗ 904)

Οι διατάξεις των άρθρων 904-913 ΑΚ, συνθέτουν την ύλη του θεσμού, με σκοπό την ρύθμιση της αρχής (με θετικές διατάξεις)

«ου δει γίνεσθαι τίνα πλουσιώτερον εκ της ετέρου ζημίας»

η οποία στηρίζεται στην επιείκεια και απορρέει από το φυσικό δίκαιο. Αν και το δίκαιο αναγνωρίζει την επερχόμενη περιουσιακή μεταβολή με ωφέλεια του ενός και ζημία του άλλου ως έγκυρη και ισχυρή για την ασφάλεια των συναλλαγών, παρά ταύτα από τον λόγο ότι αυτή δεν συμπορεύεται προς το δίκαιο και την επιείκεια, παρεμβαίνει και βάση της αρχής της επιείκειας παρέχει στον ζημιωμένο προσωπική απαίτηση προς ματαίωση της επελθούσας περιουσιακής μεταβολής και απόδοσης της ωφέλειας στον άλλο.

Η επερχόμενη περιουσιακή μεταβολή³ με ωφέλεια του ενός και ζημία⁴ του άλλου είναι δυνατόν, παρά την εγκυρότητα της, να μην είναι δίκαιη, ή να είναι αρχικά δίκαιη και μεταγενέστερα να παύει να είναι δίκαιη. Στις περιπτώσεις αυτές το δίκαιο αναγνωρίζοντας την ανεπιείκεια και σκληρότητα της κάρπωσης της ωφέλειας επί ζημία του άλλου, προστρέχει αρωγός προς την προστασία του ζημιωθέντος για την επανόρθωση του δικαίου. Προς τούτο το δίκαιο παρέχει στο ζημιωθέντα την απαίτηση ανατροπής του αδικαιολόγητου πλουτισμού του άλλου και απόδοσης της ωφέλειας (σύμφωνα με το άρθρο 904).

Περιγραφή

Πρόκειται για τις περιπτώσεις, όπου η περιουσία ενός προσώπου αυξάνει σε βάρος της περιουσίας ενός άλλου, χωρίς να υπάρχει κάποιος λόγος, κάποια νόμιμη αιτία που να δικαιολογεί αυτή τη μετακίνηση. Σ' αυτές τις περιπτώσεις, εκείνος του οποίου η περιουσία ελαττώθηκε έχει κατά του άλλου ενοχική αξίωση για

³ Τρόποι περιουσιακής μεταβολής (α) με την θέληση του δότη (β) χωρίς την βούληση του δότη ύστερα από πλάνη (γ) με πράξη τρίτου προσώπου (δ) με την βούληση του νομοθέτη.

⁴ Σχέση Ωφέλειας και Ζημίας: Η έκταση του επιτρεπτού πλουτισμού οριοθετείται από το ύψος του πλουτισμού και από το ύψος της ζημίας. Επιτρέπεται δηλ ο πραγματικός πλουτισμός στην έκταση που προήλθε σε βάρος του δικαιούχου. Έτσι ο πλουτισμός πρέπει να είναι πραγματικός ενώ η ζημία αρκεί να είναι αφηρημένη.

απόδοση της ωφέλειας. Για την εξεύρεση του ύψους του πραγματικού πλουτισμού δεν λαμβάνεται υπόψη μόνο η συγκεκριμένη κτήση, αλλά γίνεται αντιβολή της πριν και μετά την περιουσιακή μεταβολή κατάσταση της περιουσίας του λήπτη. Στις περιπτώσεις αυτές δημιουργείται από τον νόμο ενοχική αξίωση του δότη του αδικαιολόγητου πλουτισμού σε βάρος του λήπτη, για απόδοση της ωφέλειας, που αποκόμισε αυτός αδικαιολόγητα. Προς άρση των άδικων αυτών αποτελεσμάτων, ο νομοθέτης προνόησε να προβλέψει μια ενοχή ιδιάζουσας φύσης, με δανειστή το πρόσωπο που υπέστη την περιουσιακή απώλεια και οφειλέτη τον πλουτήσαντα. Πρόκειται, για ενοχή εκ του νόμου. **Την ενοχή από αδικαιολόγητο πλουτισμό.**

Σκοπός

Ο θεσμός του αδικαιολόγητου πλουτισμού, ο οποίος προϋποθέτει άμεση περιουσιακή μετακίνηση από ένα πρόσωπο σε άλλο με την έννοια της ύπαρξης ενότητας του νομικού γεγονότος που έχει ως αποτέλεσμα τον πλουτισμό, χωρίς την παρεμβολή μιας άλλης περιουσίας, δικαιολογητικό λόγο έχει την εξισορρόπηση των ανισοτήτων και αδικιών που προκλήθηκαν από περιουσιακές μεταβολές. Η διάταξη 904 ΑΚ, η οποία εμπεριέχει άμεσα εφαρμοστέο κανόνα δικαίου, παρέχει κατευθείαν αξίωση γενική που έχει αυθυπαρξία, απέναντι στο δίκαιο των συμβάσεων και η οποία στοχεύει στην αφαίρεση του πλουτισμού και όχι στην αποκατάσταση της ζημιάς που προκλήθηκε. Προσδιοριστικό κριτήριο του ποσού που θα αφαιρεθεί είναι η αξία του πλουτισμού και όχι η ζημία αυτού που ζημιώθηκε. Σημασία έχει η ωφέλεια ως

οικονομική αξία του αντικειμένου που περιήλθε σε αυτόν, διότι δεν είναι ο μόνος γενεσιουργός λόγος πλουτισμού.

Φύση Αξίωσης

Η αξίωση του αδικαιολόγητου πλουτισμού είναι *ενοχική* με ελαττωμένο προσωποπαγή χαρακτήρα, *απαλλοτριωτή*, εφόσον δεν υπάρχει δημόσιας τάξης διάταξη απαγορευτική της απαλλοτρίωσης και *κληρονομητή* όπως η από αυτόν υποχρέωση, *μεταβιβάσιμη*, όπως και η υποχρέωση ακόμη και στα πλαίσια της περιουσίας ή επιχείρησης, *δεκτική παραίτησης*.

Συνέπεια του ενοχικού και προσωπικού χαρακτήρα της αξίωσης είναι ότι αυτή στρέφεται αποκλειστικά κατά του αρχικού λήπτη, χωρίς ο φορέας της να μπορεί να στραφεί και κατά τρίτου, στον οποίο ενδεχομένως ο αρχικός λήπτης να μεταβίβασε περαιτέρω τον πλουτισμό. Αν π.χ. ο Α προκειμένου να εξοφλήσει ανύπαρκτο χρέος μεταβιβάσει την κυριότητα ενός κοσμήματος στον Β, ο τελευταίος γίνεται πλουσιότερος σε βάρος του Α χωρίς νόμιμη αιτία. Εδώ, ο Α θα μπορούσε με βάση το 904ΑΚ να ζητήσει την απόδοση της ωφέλειας. Αν, όμως, ο Β μεταβίβαζε περαιτέρω την ωφέλεια στον καλόπιστο Γ, ο Α δεν θα μπορούσε να στραφεί εναντίον του. Και σε αυτήν την περίπτωση θα μπορούσε να στραφεί κατά του Β, αξιώνοντας αυτή τη φορά με το 908ΑΚ το αντάλλαγμα που εισέπραξε.

Αντικείμενο Αξίωσης

Η αξίωση του αδικαιολόγητου πλουτισμού κατευθύνεται στην αφαίρεση της οικονομικής ωφέλειας και όχι στην απόδοση συγκεκριμένου αντικειμένου. Τούτο προκύπτει από τον σκοπό του

θεσμού, τη διατύπωση της γενικής ρήτρας η οποία κάνει λόγο για αυτόν που έγινε πλουσιότερος και για την αποδοχή της ωφέλειας.

Η Ουσία της Αξίωσης

Η αξίωση αδικαιολόγητου πλουτισμού ως αντικείμενο έχει την απόδοση της ωφέλειας από τον λήπτη της, ο οποίος αποκόμισε αυτή χωρίς νόμιμη αιτία, σε εκείνο που υπέστη τη ζημία (το δότη). Η ωφέλεια συνίσταται ακόμη κι όταν πρόκειται για μετακίνηση ενός ορισμένου πράγματος, από την περιουσία του ενός στην περιουσία του άλλου, στην οικονομική αξία του ορισμένου πράγματος και όχι στο ίδιο το πράγμα.

Το ενιαίο της αξίωσης του Αδικαιολόγητου Πλουτισμού

Στην 904 διάταξη του Α.Κ. θεσπίζεται μια γενική και ενιαία αξίωση αδικαιολόγητου πλουτισμού, στην οποία εντάσσονται όλες οι περιπτώσεις του αδικαιολόγητου πλουτισμού. Έτσι η διάταξη αυτή είναι δεσμευτική προς ανεύρεση γενικών, ενιαίων προϋποθέσεων, η συνδρομή των οποίων γεννά υποχρέωση προς απόδοση του πλουτισμού, χωρίς την ανάγκη αναζήτησης πρόσθετων στοιχείων σε άλλες ειδικές διατάξεις⁵. Η ΑΚ 904 §1 εδ α' περιέχει άμεσα εφαρμοστέο αυτοτελή κανόνα, ο οποίος γεννά ενοχή από τον νόμο με περιεχόμενο την απόδοση της ωφέλειας.

⁵ Οι διατάξεις 904 §1 εδ β' και §2, 905 -913 ΑΚ προϋποθέτουν την ύπαρξη της γενικής αξίωσης αδικαιολόγητου πλουτισμού και περιορίζονται στην επεξήγηση και συμπλήρωση στις βασικής ρύθμισης του ΑΚ 904 §1 εδ α'. Η ενδεικτική απαρίθμηση ορισμένων περιπτώσεων στην ΑΚ 904 §1 εδ β' δεν αποτελούν αυτοτελείς ειδικές αξιώσεις αδικαιολόγητου πλουτισμού με ίδιες προϋποθέσεις αλλά χρησιμεύουν στην οριοθέτηση του πεδίου εφαρμογής των ειδικών διατάξεων των άρθρων 905-907,911, 912 ΑΚ.

Τρόπος άσκησης αξίωσης Αδικαιολόγητου Πλουτισμού

Η αξίωση αδικαιολόγητου πλουτισμού ασκείται με αγωγή, ανταγωγή ή ένσταση. Η αγωγή είναι κατανηφιστική, αφού ζητείται η απόδοση του πλουτισμού, δεν αποκλείεται όμως και η αναγνωριστική αγωγή.

Στοιχεία αγωγής

Στοιχεία της αγωγής (ή και της ανταγωγής) αδικαιολόγητου πλουτισμού, τα οποία πρέπει να παρατίθενται στο δικόγραφο αυτής για να είναι ορισμένη, είναι ο ορισμός του εναγόμενου, η επέλευση σε βάρος του εναγόμενου πλουτισμού, η αιτιώδης συνάφεια μεταξύ πλουτισμού και ζημίας του άλλου και η έλλειψη νόμιμης αιτίας (βλ. παράρτημα – Στοιχεία Αγωγής).

Από την ΑΚ 904 συνάγεται ότι στοιχεία της αγωγής αχρεωστήτου είναι: (α) πλουτισμός λήπτη χωρίς νόμιμη αιτία, για παροχή του ζημιούμενου προς το σκοπό εκπλήρωσης και (β) ανυπαρξία υποχρέωσης, που έγινε με άγνοια της ανυπαρξίας. Κατ' ένσταση μπορεί να προβληθεί ότι η καταβολή έγινε με επίγνωση της ανυπαρξίας της οφειλής (905 §2).

Αγωγή για αιτία που έληξε: Στοιχεία απαραίτητα της επ' αυτής στηριζόμενης αγωγής είναι η παροχή στην οποία προέβη ο δότης, ο σκοπός για τον οποίο δόθηκε αυτή, ο νόμιμος λόγος για τον οποίο επήλθε η λήξη της αιτίας και η από αυτόν αύξηση της περιουσίας του λήπτη.

Για αιτία που δεν επακολούθησε: Για την θεμελίωση της απαίτησης αυτής, απαιτείται η αναφορά στην αγωγή των εξής στοιχείων: (α) παροχή για ορισμένη μελλοντική αιτία

συμφωνηθείσα μεταξύ των μερών (β) μη επακολούθησε της αιτίας για την οποία έγινε η παροχή. Ο ισχυρός του εναγόμενου, ότι η αγωγή έγινε όχι για μελλοντική αιτία αλλά έναντι ίδιας αντιπαροχής, φέρει το χαρακτήρα αιτιολογημένης άσκησης θεμελιωτικού της αγωγής περιστατικού της αγωγής.

Για άκυρη εργασιακή σχέση: στοιχεία αγωγής, η δόση παροχής, αιτία απαγορευμένη λόγος του μη νόμιμου.

Ανατροπή ασφαλιστικών μέτρων ή απόφαση που εκτελέστηκε: αν ανατραπεί για οποιονδήποτε λόγο, απόφαση ασφαλιστικών μέτρων ή απόφαση που εκτελέστηκε, ο οφειλέτης που καταδικάστηκε και κατέβαλε, μπορεί, κάθε καταβολή του βάσει της αρχικής απόφασης να την αναζητήσει ως αδικαιολόγητο πλουτισμό⁶. Η παροχή των αδικαιολόγητων παροχών εντάσσεται χωρίς την ανάγκη έρευνας για την συνδρομή των προϋποθέσεων της ΑΚ 904.

Σχέση Αδικαιολόγητου Πλουτισμού και αποζημίωσης

Η αξίωση αδικαιολόγητου πλουτισμού, η οποία απορρέει απευθείας από τον νόμο (π.χ. αδικαιοπρακτική αξίωση αποζημίωσης) δεν συνιστά αποζημίωση. Η αξίωση αδικαιολόγητου πλουτισμού συνίσταται, στο ότι η ευθύνη του λήπτη συνεπάγεται επιστροφή πλουτισμού και όχι αποκατάσταση της ζημίας. Επίσης δεν είναι αναγκαίο να συμπίπτουν και να συνυπάρχουν ζημία και πλουτισμός, ή δεν αποκλείεται διαφορά κατά έκταση ζημίας και πλουτισμού, ή ακόμα ύπαρξης περίπτωσης ωφελείας χωρίς ζημία.

⁶ Βάσει των διατάξεων 914, 730 §2 δεν επέρχεται ανατροπή των πράξεων αναγκαστική εκτέλεσης αυτοδικαίως αλλά δημιουργείται ευθύνη (ενοχική) αυτού που επωφελήθηκε από την εκτέλεση της ανατραπέιας απόφασης, για επιστροφή του πλουτισμού του, στο ζημιωθέντα.

Περιεχόμενο και έκταση της ευθύνης

Αυτός που γίνεται πλουσιότερος χωρίς νόμιμη αιτία, υποχρεούται να αποδώσει την ωφέλεια. Η ωφέλεια θα πρέπει να σώζεται σε ορισμένο χρόνο, κατά τον οποίο εξετάζεται αν ο λήπτης είναι πλουσιότερος.

Αρχικά, ο λήπτης υποχρεούται σε αυτούσια απόδοση του αντικειμένου του πλουτισμού του, εφόσον είναι δυνατή. Επίσης, οφείλει να αποδώσει και τους καρπούς που συνέλλεξε από το πράγμα, φυσικούς και πολιτικούς, με την έννοια κάθε ωφελήματος από το πράγμα. Αν το πράγμα δεν υπάρχει, αλλά στη θέση του μπήκε κάποια άλλη οικονομική αξία σαν υποκατάστατο, τότε οφείλει να την αποδώσει. Έτσι, π.χ. αν ο λήπτης πώλησε περαιτέρω το πράγμα, που είναι αντικείμενο του πλουτισμού και μεταβίβασε σ' αυτόν την κυριότητα, ο δικαιούχος μπορεί να αξιώσει από το λήπτη το τίμημα της πώλησης ως υποκατάστατο. Αν το αντάλλαγμα έχει μικρότερη αξία από αυτή του αρχικού πλουτισμού, ο λήπτης θα αποδώσει το μικρότερο σε αξία αντάλλαγμα, αφού σ' αυτό συνίσταται πλέον ο πλουτισμός. Αν, όμως, η υποκατάσταση γίνει μετά τον κρίσιμο χρόνο, τότε ο λήπτης θα υποχρεούται σε απόδοση ολόκληρου του αρχικού πλουτισμού. Αν το αντάλλαγμα έχει μεγαλύτερη αξία απ' αυτήν του αρχικού πλουτισμού, τότε ο λήπτης θα πρέπει να αποδώσει ολόκληρο το υποκατάστατο και όχι μέχρι το ύψος του αρχικού πλουτισμού του. Αν δεν είναι δυνατή η αυτούσια απόδοση του πλουτισμού και δεν υπάρχει αντάλλαγμα, θα πρέπει να αποδίδεται σε χρήμα η αξία που είχε για τον λήπτη το συγκεκριμένο αντικείμενο (υποκειμενική αξία του πλουτισμού). Όταν η υποκειμενική αξία δεν συμπίπτει με την αντικειμενική αξία του πλουτισμού, θα πρέπει να διακρίνουμε αν ο λήπτης είναι καλόπιστος

ή όχι. Αν είναι καλόπιστος, αν, δηλαδή, δεν γνωρίζει ότι πλουτίζει αδικαιολόγητα, θα οφείλει την υποκειμενική αξία. Αν είναι κακόπιστος, θα οφείλει την αντικειμενική αξία. Για τον υπολογισμό της αξίας σημασία έχει ο χρόνος περιέλευσης του πλουτισμού στο λήπτη. Αν π.χ. ο Α χρησιμοποιεί αυθαίρετα ως κατοικία το σπίτι του Β, ο πλουτισμός του συνίσταται στην εξοικονόμηση των μισθωμάτων. Αν είναι κακόπιστος, θα οφείλει την αντικειμενική αξία του πλουτισμού του, δηλαδή, τα μισθώματα που καταβάλλονται στις συναλλαγές για μια τέτοια κατοικία και όχι την υποκειμενική, δηλαδή, το μίσθωμα που θα μπορούσε να βρει και να διαπραγματευτεί ο Α. Ο λήπτης θα υποχρεούται σε απόδοση του πλουτισμού, εφόσον αυτός σώζεται κατά τον κρίσιμο χρόνο. Ως τέτοιος νοείται το χρονικό σημείο κατά το οποίο ο λήπτης έμαθε την ανυπαρξία του νόμιμου λόγου, δυνάμει του οποίου επήλθε η περιουσιακή μεταβολή. Για το προηγούμενο χρονικό διάστημα τεκμαίρεται ότι ο λήπτης ήταν καλόπιστος, οπότε αν ο πλουτισμός χάνεται, τότε αποσβένεται και η σχετική υποχρέωση του λήπτη.

Κατά τον κρίσιμο χρόνο⁷, ο λήπτης οφείλει να αποδώσει τον πλουτισμό μέχρι το ύψος που σώζεται, αν σώζεται. Μετά το πέρας αυτού, ο λήπτης υπέχει αυξημένη ευθύνη. Αυτή η αυξημένη ευθύνη συνίσταται: **α)** στην οριστικοποίηση της αποδοτέας ωφέλειας, χωρίς να απαλλάσσεται ο λήπτης σε ενδεχόμενη απώλειά της και στην οριστικοποίηση του υπόχρεου προσώπου, **β)** αν ο πλουτισμός συνίσταται σε χρήματα, τότε θα οφείλεται και νόμιμος τόκος,

⁷ Ως γενικό χρονικό σημείο κατά το οποίο ο λήπτης γίνεται κακόπιστος *ορίζεται το χρονικό σημείο επίδοσης της αγωγής*. Κατά παρέκκλιση του γενικού κανόνα, σε ορισμένες περιπτώσεις ορίζεται διαφορετικός κρίσιμος χρόνος. Σε περίπτωση παροχής αχρεώστητου, κρίσιμος είναι ο χρόνος όπου ο λήπτης έμαθε την ανυπαρξία του χρέους. Σε περίπτωση παράνομης ή ανήθικης παροχής, ο χρόνος της παροχής, εφόσον ο λήπτης γνώριζε τον παράνομο ή ανήθικο χαρακτήρα της. Σε περίπτωση αιτίας που έληξε ή δεν επακολούθησε, ο χρόνος κατά τον οποίο ο λήπτης όφειλε να αναζητήσει την παροχή.

ανεξάρτητα από την υπερημερία του οφειλέτη, γ) αν ο πλουτισμός συνίσταται σε πράγμα που πρέπει να αποδοθεί και αυτό καταστραφεί, τότε ο λήπτης θα οφείλει αποζημίωση.

Προϋποθέσεις αξίωσης Αδικαιολόγητου Πλουτισμού

Για να γεννηθεί η αξίωση του αδικαιολόγητου πλουτισμού θα πρέπει να συντρέξουν οι εξής προϋποθέσεις: (α) ο πλουτισμός⁸ του υπόχρεου⁹ (β) επέλευση του πλουτισμού από την περιουσία ή με την ζημία του άλλου (γ) αιτιώδης συνάφεια μεταξύ πλουτισμού και ζημίας και (δ) έλλειψη νόμιμης αιτίας.

Ο πλουτισμός του υπόχρεου μπορεί να συνίσταται: (α) στην επαύξηση του ενεργητικού της περιουσίας του υπόχρεου¹⁰. (β) στην μείωση του παθητικού της περιουσίας, όπως με την απαλλαγή από χρέος με σύμβαση άφεσης χρέους ή με εξόφληση από δότη. (γ) στην αποτροπή μείωσης του ενεργητικού ή αύξησης του παθητικού, όπως με την απαλλαγή από χρέος που διαφορετικά θα χωρούσε απαλλαγή ή με την εξοικονόμηση δαπανών. Πρέπει να πρόκειται για δαπάνες στις οποίες οπωσδήποτε θα προβαίνει ο λήπτης, λόγω ανάγκης πραγματικής ή υποχρέωσης νομικής. Για την διακρίβωση του αληθούς ύψους του πλουτισμού, πρέπει να αντιπαραβάλλεται η πριν και μετά περιουσιακή μετάσταση, κατάσταση της περιουσίας του υπόχρεου. Η ωφέλεια του λήπτη πρέπει να έχει οικονομική αξία δεκτική αποτίμησης σε χρήμα. Ο πλουτισμός πρέπει να είναι πραγματικός.

⁸ Υπό την έννοια της βελτίωσης της περιουσιακής κατάστασης ενός προσώπου, ανεξάρτητα από τον τρόπο πραγμάτωσης του.

⁹ Φυσικό ή νομικό πρόσωπο ιδιωτικού ή δημοσίου δικαίου.

¹⁰ (π.χ. απόκτηση της κυριότητας του πράγματος, της νομής ή της κατοχής του, απόκτηση πελατείας, απόκτηση άλλου οικονομικού αγαθού, ωφέλεια και ανάλωση πράγματος κλπ)

Από την περιουσία ή με την ζημία¹¹ του δικαιούχου. Ο πλουτισμός πρέπει να αποκτήθηκε από την περιουσία του δικαιούχου ή με ζημία αυτού για να υπάρχει αξίωση αδικαιολογήτου πλουτισμού. Κατά την ΑΚ 904 §1 εδ α' μπορεί να προέρχεται «από την περιουσία» ή να αποκτηθεί «με ζημία» του δικαιούχου. (α) όποιος έγινε πλουσιότερος...από την περιουσία του άλλου: πρόκειται για περιπτώσεις περιουσιακών μετακινήσεων από περιουσία σε περιουσία, που έχουν ως αποτέλεσμα τη μείωση της περιουσίας του δικαιούχου, με μείωση του ενεργητικού ή αύξηση του παθητικού της περιουσίας. Στις παραπάνω περιπτώσεις οι περιουσιακές μετακινήσεις επιφέρουν ζημία του δικαιούχου και ο πλουτισμός του υπόχρεου προς απόδοση, προέρχεται από την περιουσία του δικαιούχου με ζημία αυτού. Συνήθως ο φορέας της περιουσίας από την οποία προέρχεται ο πλουτισμός, θα είναι και ζημιωθείς και αντιστρόφως. (β) όποιος έγινε πλουσιότερος ...με τη ζημία του άλλου: Ο πλουτισμός από την περιουσία του κυρίου, συνοδεύεται συνήθως με την ζημία αυτού. Σε εξαιρετικές όμως περιπτώσεις πλουτισμού, η ωφέλεια του υπόχρεου δεν προέρχεται από την περιουσία του δικαιούχου, αλλά επέρχεται μόνο με την ζημία του. Αυτό συμβαίνει στις περιπτώσεις που εμποδίζεται η αύξηση του ενεργητικού ή η μείωση του παθητικού της περιουσίας του δικαιούχου με την μορφή του διαφυγόντος.

Μεταξύ του πλουτισμού του υπόχρεου και της επιβάρυνσης της περιουσίας του δικαιούχου, θα πρέπει να υπάρχει αιτιώδης συνάφεια. Για την ύπαρξη πλουτισμού κατά την έννοια του ΑΚ 904 αναγκαία είναι η ύπαρξη αιτιώδους συνάφειας μεταξύ του πλουτισμού του

¹¹ Ως ζημία κατά την έννοια του άρθρου 904 ΑΚ νοείται όχι μόνο η συγκεκριμένη θετική ή αποθετική ζημία αλλά και η «αφηρημένη» ή «υποθετική». Με την διεύρυνση της έννοιας ζημία κατά το 904 ΑΚ καλύπτονται οι περιπτώσεις εκείνες για τις οποίες δεν είναι δυνατή η εφαρμογή των διατάξεων για τις αδικοπραξίες όταν δεν υπάρχει ούτε θετική ούτε διαφυγόν κέρδος.

υπόχρεου και της ζημίας του δικαιούχου ή περιουσιακής μετακίνησης. Ως αιτιώδη συνάφεια εννοείται ότι η ωφέλεια του πλουτήσαντος δεν αρκεί να είναι αντανακλαστικό ή τυχαίο επακόλουθο, αλλά απαιτείται να είναι άμεση συνέπεια της παροχής ή της επέμβασης της περιουσίας του ζημιωθέντος. Η σχέση αιτιότητας υπάρχει ανεξάρτητα αν ο πλουτισμός είναι συνέπεια της ζημίας ή και αντίστροφα. Η άμεση αιτιώδη συνάφεια που απαιτείται αναφέρεται στην αμεσότητα¹² της περιουσιακής μετακίνησης.

Έλλειψη νόμιμης αιτίας. Ως νόμιμη αιτία εννοούνται εκείνα τα στοιχεία, που έχουν ως πηγή τη σύμβαση ή τον νόμο. Αν λείπει το στοιχείο της αιτίας, τότε δεν στοιχειοθετείται απαίτηση από τον αδικαιολόγητο πλουτισμό, αφού η απαίτηση αυτή προϋποθέτει έλλειψη αξίωσης από την αιτία. Η αιτία νοείται στο δίκαιο του αδικαιολόγητου πλουτισμού, η αιτία διατήρησης του πλουτισμού που αποκτήθηκε. Αν π.χ. ο Α δωρίσει στον Β ένα ακίνητο, ο τελευταίος αποκτά την κυριότητα του ακινήτου. Όταν ο Α ανακαλέσει τη δωρεά, δεν θίγεται η κυριότητα του Β επί του ακινήτου. Απλώς καταλύεται το ενοχικό υπόβαθρο δυνάμει του οποίου ο Β απέκτησε την κυριότητα. Η δωρεά που ήταν ο νόμιμος λόγος διατήρησης της κυριότητας δεν υφίσταται πλέον. Συνεπώς, ο Α θα έχει αξίωση αδικαιολόγητου πλουτισμού κατά του Β. Μια περίπτωση έλλειψης νόμιμης αιτίας είναι η αχρεώστητη παροχή¹³.

Η ΑΚ 904 §1 εδ. α' δεν προσδιορίζει όμως πότε υπάρχει ή πότε λείπει νόμιμη αιτία. Γι αυτό η έννοια τη αιτίας θα αναζητήσει ο ερμηνευτής στο σύνολο της έννομης τάξης και στο πνεύμα ειδικών

¹² Η έννοια της προϋπόθεσης της αμεσότητας είναι ότι ο υπόχρεος σε απόδοση του πλουτισμού πρέπει να τον αποκόμισε «άμεσα» από την περιουσία του ζημιωθέντος έτσι ο πλουτισμός δεν διέρχεται μέσα από την περιουσία τρίτου προσώπου.

¹³ Αχρεώστητη παροχή; Είναι η περίπτωση πλουτισμού του λήπτη που επέρχεται χωρίς την παροχή ανταλλάγματος από τον λήπτη που δεν μπορεί να στηριχθεί σε σύμβαση ισχυρή και γενικά σε βούληση του δότη που να δικαιολογεί τον πλουτισμό ούτε σε νόμιμη υποχρέωση.

διατάξεων, καθώς και στην αποστολή και στον σκοπό του θεσμού του αδικαιολόγητου πλουτισμού.

Πηγές νόμιμων αιτιών: γεγονότα που δικαιολογούν τον πλουτισμό και επομένως συνιστούν νόμιμη αιτία διατήρησης του: (1) η βούληση του δότη (2) το αντάλλαγμα που προσφέρει ο πλουτήσας για την απόκτηση του πλουτισμού (3) βούληση του νομοθέτη.

Περιπτώσεις έλλειψης νόμιμης αιτίας: στην ΑΚ 904 §1 εδ. β' αναφέρονται ενδεικτικά ορισμένες περιπτώσεις έλλειψης νόμιμης αιτίας. Έτσι η υποχρέωση απόδοσης του αδικαιολόγητου πλουτισμού γεννιέται: (1) σε περίπτωση παροχής αχρεώστητης: πρόκειται για παροχή, που καταβάλλεται προς εκπλήρωση ορισμένης υποχρέωσης, η οποία ήταν ανύπαρκτη κατά τον χρόνο της παροχής¹⁴. (2) σε περίπτωση παροχής για αιτία που δεν επακολούθησε¹⁵ (3) σε περίπτωση παροχής για αιτία που έληξε (4) σε περίπτωση παροχής για αιτία παράνομη ή ανήθικη¹⁶.

Κατηγορίες Πλουτισμού

Ορισμός: πλουτισμός εννοείται κάθε βελτίωση της περιουσιακής κατάστασης του προσώπου.

Κατηγορίες: (1) *Σωζόμενος πλουτισμός:* αυτός που σώζεται είτε αυτούσιος, είτε με την μορφή κάποιου ανταλλάγματος, το οποίο έλαβε ο πλουτήσας, ενώ είναι αδιάφορος ο τρόπος περιέλευσης του στον λήπτη. (2) *Πραγματικός πλουτισμός:* ο πλουτισμός πρέπει να είναι πραγματικός, δηλαδή ο λήπτης πρέπει να αποκτήσει πράγματι

¹⁴ Ανύπαρκτη κατά τον χρόνο της παροχής: τελούσε υπό αναβλητική αίρεση ή εναντίον της οποίας τελούσε υπό αναβλητική αίρεση εκτός από την ένσταση παραγραφής και συμψηφισμού.

¹⁵ Τέτοια είναι η παροχή που καταβάλλεται για ορισμένο μελλοντικό σκοπό του οποίου όμως η επέλευση τελικά μταιώνεται.

¹⁶ Παροχή για αιτία παράνομη υπάρχει όταν η παροχή καταβάλλεται προς ορισμένο σκοπό, ο οποίος αντίκειται σε απαγορευτική διάταξη νόμου.

ωφέλεια. Δεν αρκεί μόνο μια κατάσταση η οποία θεωρητικά του έδινε την δυνατότητα να αποκομίσει ωφέλεια. (3) *Συγκεκριμένος πλουτισμός*: ο πλουτισμός που αποκομίζει συγκεκριμένος λήπτης υπό συγκεκριμένες συνθήκες. (4) *Επιβαλλόμενος Πλουτισμός*: είναι πλουτισμός ο οποίος προκαλείται χωρίς τη θέληση ή την ανάμειξη του λήπτη, αλλά ενδεχομένως από ενέργειες του ίδιου του λήπτη ή από τυχαία γεγονότα.

Γεγονότα δικαιολογητικά διατήρησης Πλουτισμού

(α) *η βούληση του δότη*: η ωφέλεια που αποκομίζει ο λήπτης σε βάρος του δότη μπορεί να έχει πηγή την βούληση του τελευταίου, η οποία εμπεριέχεται σε έγκυρη σύμβαση όπου αναφέρεται, η προέλευση της περιουσιακής διαφοράς που συνιστά τον πλουτισμό. Η βούληση συνιστά νόμιμη αιτία πλουτισμού, αν όμως είναι έγκυρη από τους οριζόμενους στον νόμο όρους. Αν λείπουν οι όροι αυτοί (π.χ. δικαιοπρακτική ικανότητα) η προς τούτο δήλωση βούλησης είναι ελαττωματική και ο πλουτισμός που επήλθε από αυτήν γίνεται αδικαιολόγητος (β) *το αντάλλαγμα¹⁷ λήπτη από την απόκτηση πλουτισμού*: στις περιπτώσεις που ο πλουτισμός δεν καλύπτεται με έγκυρη βούληση του δότη, η εκ μέρους του λήπτη καταβολή ανάλογου ανταλλάγματος, είτε προς το δότη, είτε προς τρίτο πρόσωπο, αρκεί και αυτοτελώς να αποτελέσει νόμιμη δικαιολογία διατήρησης πλουτισμού. (γ) *ο νόμος*: σε ορισμένες περιπτώσεις, η νόμιμη αιτία διατήρησης του πλουτισμού είναι ο ίδιος ο νόμος.

Αναγνώριση ύπαρξης ή όχι χρέους

¹⁷ Ως αντάλλαγμα θεωρείται κάθε οικονομική θυσία του λήπτη η οποία τελεί σε αιτιώδης συνάφεια με το όφελος του και καλύπτει την κτήση του.

Ο αδικαιολόγητος πλουτισμός από συμβατική αναγνώριση χρέους θα υφίσταται στην περίπτωση της αφηρημένης αναγνώρισης ή υπόσχεση χρέους κατά την διάταξη 873 Α.Κ¹⁸, αν η αιτία της αφηρημένης σύμβασης είναι ανίσχυρη ή ανύπαρκτη, έτσι που αν υπάρχει βούληση ή αντάλλαγμα που να δικαιολογεί τον πλουτισμό όπως υπογραφή συναλλαγματικής προς διευκόλυνση του λήπτη χωρίς την ύπαρξη μεταξύ τους ουσιαστικής σχέσης. Από σύμβαση αρνητική αναγνώρισης, μη ύπαρξης χρέους, θα υπάρχει αδικαιολόγητος πλουτισμός, που αν η αναγνώριση αυτή είναι έγκυρη, αλλά η αιτία της ήταν ανίσχυρη ή ανύπαρκτη έτσι που να μην υπάρχει η βούληση ή αντάλλαγμα που δικαιολογεί τον πλουτισμό.

Αγωγή Αδικαιολόγητου Πλουτισμού

Φυσικά πρόσωπα

Αγωγή αδικαιολόγητου πλουτισμού μπορεί να ασκήσει αυτός που αδικαιολόγητα αναγνώρισε το χρέος, περιέχει ως τίμημα την απαλλαγή του από αυτό, με την προς τούτο καταδίκη του εναγόμενου σε δήλωση βούλησης σε άφεση χρέους, ενώ αν κατέβαλλε το χρέος που αφηρημένα αναγνώρισε, θα ζητήσει την επιστροφή του¹⁹. Αν πριν από την καταβολή, ενάγεται από τον δέκτη της υπόσχεσης ή αναγνώρισης για την καταβολή θα έχει την

¹⁸ (Άρθρο 873)

Η σύμβαση με την οποία γίνεται υπόσχεση ή αναγνώριση χρέους, έτσι ώστε να γεννιέται ενοχή ανεξάρτητα από την αιτία του χρέους, είναι έγκυρη αν η υπόσχεση ή η δήλωση για την αναγνώριση γίνει εγγράφως. Έγγραφο υπόσχεση ή δήλωση αναγνώρισης, που δεν αναφέρει την αιτία του χρέους, λογίζεται σε περίπτωση αμφιβολίας ότι έγινε με τέτοιο σκοπό.

¹⁹ (Άρθρο 454)

Άφεση χρέους

Όταν ο δανειστής συμφωνήσει με τον οφειλέτη την άφεση του χρέους, ή με σύμβαση μαζί του αναγνωρίσει ότι δεν υπάρχει το χρέος, επέρχεται απόσβεση της ενοχής.

δυνατότητα απόκρουσης του με την ένσταση αδικαιολόγητου πλουτισμού. Η απόρριψη της αγωγής προϋποθέτει την ελευθέρωση του εναγόμενου. Στην αρνητική αναγνώριση του χρέους, η αγωγή του αδικαιολόγητου πλουτισμού θα περιέχει ως αίτημα την αναβίωση του χρέους, του οποίου η μη ύπαρξη αναγνωρίστηκε.

Δημόσιο:

Υποκείμενο της αξίωσης του αδικαιολόγητου πλουτισμού, δηλαδή ως δικαιούχος και υπόχρεος μπορεί να είναι και το δημόσιο, οι Δήμοι και άλλα ΝΠΔΔ²⁰, αφού η ΑΚ 904 έχει γενική διατύπωση χωρίς διακρίσεις και περιορισμούς. Έτσι γενικός κανόνας του άρθρου 904 του ΑΚ, κατά τον οποίο έγινε πλουσιότερο χωρίς νόμιμη αιτία από την περιουσία ή με την ζημία του άλλου έχει το δικαίωμα να αποδώσει την ωφέλεια, που απορρέει από τις κοινωνικές αντιλήψεις περί ισότητας και επιείκειας, έχει εφαρμογή επί του Δημοσίου. Η είσοδος της απαγόρευσης του αδικαιολόγητου πλουτισμού στο δημόσιο δίκαιο επιτυγχάνεται με ευθεία εφαρμογή των ΑΚ 904 σε όλη την έκταση. Ο πλουτισμός μπορεί να προέρχεται από παροχή βάσει σχέσης ιδιωτικού ή δημοσίου δικαίου, ή αχρεώστητης καταβολής προς το δημόσιο, ή καταβολή της οποίας η αιτία ανατράπηκε ή λόγω επιβολής προστίμου που επιβλήθηκε παράνομα. Το ίδιο ισχύει και επί αξιώσεων από σχέση εργασίας γιατί δεν εισάγεται υπέρ το δημοσίου εξαίρεση με το άρθρο 103 §2 που απαγορεύει την πρόσληψη δημοσίου υπαλλήλου σε μη νομοθετημένη θέση.

Παραγραφή αξίωσης αδικαιολόγητου Πλουτισμού

²⁰ Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου

Η αξίωση αδικαιολόγητου πλουτισμού υπόκειται στην κοινή 20ετή παραγραφή του ΑΚ 249²¹, ακόμη κι αν πρόκειται για αξίωση που απορρέει με οποιονδήποτε τρόπο, από μια έννομη σχέση και ο νόμος προβλέπει για αυτή βραχυπρόθεσμη παραγραφή. Συνεπώς η αξίωση ως αξίωση αδικαιολόγητου πλουτισμού και όχι ως αξίωση μισθού από άκυρη εργασιακή σχέση δεν υπόκειται στην βραχυπρόθεσμη 5ετή παραγραφή²².

Παραπεμπτικές στις ΑΚ 904 διατάξεις²³

Υπάρχουν διατάξεις στον Α.Κ. οι οποίες παραπέμπουν στις διατάξεις του αδικαιολόγητου πλουτισμού. Η παραπομπή ενδέχεται να είναι πλήρης ως προς τις προϋποθέσεις και τις συνέπειες ή να είναι μερική. Όμως σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να ερευνάται σε ποιο βαθμό, η παραπεμπτική διάταξη έχει και καθοριστική σημασία για τις προϋποθέσεις της αξίωσης, που διευκρινίζει και τροποποιεί τις διατάξεις 904 ΑΚ ή μένει άθικτη η πλήρης εφαρμογή τους.

B.2 ΔΙΑΤΑΞΗ 905. ΑΠΑΙΤΗΣΗ ΑΧΡΕΩΣΤΗΤΟΥ

Η εν λόγω διάταξη αποδίδει προϊσχύον δίκαιο, καθιερώνει εξαίρεση από την αρχή της αναζήτησης αυτού που δόθηκε αχρεωστήτως, με τον καθορισμό των περιπτώσεων αποκλεισμού αυτής και παράλληλα ρυθμίζει το βάρος απόδειξης για την απαίτηση αχρεωστήτου.

²¹ Γενικές αρχές του Αστικού Κώδικα

²² Ο σκοπός της βραχυχρόνιας παραγραφής δεν συντρέχει και για τις αξιώσεις του αδικαιολόγητου πλουτισμού, οι οποίες δημιουργούνται υπό συνθήκες ανώμαλης πορείας μιας σχέσης.

²³ Δηλ την καταβολή της παροχής προς το σκοπό εκπλήρωσης υποχρέωσης και την ανυπαρξία υποχρέωσης.

Προϋποθέσεις: (1) παροχή γενόμενης προς σκοπό εκπλήρωσης υποχρέωσης (2) εκούσια παροχή από το δότη στον λήπτη (3) ανυπαρξία υποχρέωσης.

Δικαιολογητικός λόγος αποκλεισμού

Δικαιολογία αποκλεισμού με την διάταξη της απαίτησης αχρεωστήτου συνίσταται στο ότι τεκμαίρεται η περιουσιακή επίδοση, που έγινε με σκοπό τη δωρεά ή για άλλη νόμιμη αιτία.

Αποκλεισμός απαίτησης

Η απαίτηση αχρεωστήτου αποκλείεται, αν ο δότης ήταν εν γνώσει για την ανυπαρξία του χρέους κατά το χρόνο τους χρέους. Προς τον αποκλεισμό της απαίτησης απαιτείται θετική γνώση για την ανυπαρξία της υποχρέωσης και δεν αρκεί υπαίτια άγνοια, ακόμα και σε βαριά αμέλεια.

Έκταση Εφαρμογής

Η ΑΚ 905 §1 εφαρμόζεται επί ανυπαρξία του χρέους που περιλαμβάνει κάθε άλλη περίπτωση έλλειψης νόμιμης αιτίας, εφόσον από τη γνώμη του δότη, ότι μπορούσε να αρνηθεί την καταβολή, προκύπτει ισχυρή βούληση από ελευθεριότητα έναντι του λήπτη. Περιλαμβάνει και το χρέος βάσει άκυρης ή ακυρώσιμης και ακυρωθείσας δικαιοπραξίας ή βάσει ανενεργής δικαιοπραξίας. Δεν επεκτείνεται όμως στις περιπτώσεις παροχών για παράνομη ή

ανήθικη αιτία, γιατί λείπει η ισχυρή βούληση του δότη, ικανή να δικαιολογήσει τον αποκλεισμό της αναζήτησης.

Ο ενάγων αναζητώντας την παροχή που καταβλήθηκε αχρεωστήτως σε περίπτωση αμφισβήτησης, υποχρεούται να αποδείξει τη βάση της αγωγής του, δηλαδή το αχρεώστητο της παροχής του²³. Αν ο εναγόμενος αντιτάξει και αποδείξει τον ισχυρισμό της γνώσης του ενάγοντος για την ανυπαρξία του χρέους, η απαίτηση αχρεωστήτου αποκλείεται από την ΑΚ 905 §1. Δεν υφίσταται αποκλεισμός της απαίτησης αχρεωστήτου, στην περίπτωση της ανυπαρξίας της βούλησης της ελευθεριότητας όπως όταν ο δότης υποχρεώθηκε να προβεί στην καταβολή, για την αποφυγή αναγκαστικής εκτέλεσης κατά αυτού.

B.3 ΔΙΑΤΑΞΗ 906.

Καταβολή από ηθικό καθήκον. Η εν λόγω διάταξη θεσπίζει νόμιμη αιτία διατήρησης του πλουτισμού, ο οποίος δημιουργήθηκε όχι από εξαναγκαστική εκπλήρωση παροχής, αλλά από παροχή που έγινε από το δότη σύμφωνα με τις επιταγές της ηθικής. Θα ήταν ασυμβίβαστο με την έννοια του δικαίου, ο δότης μεν να συμμορφώνεται με τις επιταγές της ηθικής και ο νόμος να παρέχει σε αυτό δικαίωμα ανατροπής της εκπλήρωσης του ηθικού καθήκοντος. Δεν αρκεί όμως η ύπαρξη γενικού ηθικού καθήκοντος που έχει κάθε άνθρωπος προς τους συναδέλφους του, αλλά η διάταξη στενεύει με την έννοια του για να περιορίζει τις περιπτώσεις και απαιτεί ιδιαίτερο καθήκον, δηλαδή ιδιάζουσα σχέση, ιδιαίτερο δεσμό έξω από την σφαίρα της νομικής επιταγής. Η διάταξη δεν οριοθετεί την αξία της παροχής, για την οποία η αιτία αναγνωρίζεται

νόμιμη και αυτό ασφαλώς διότι δεν είναι ευχερής η οριοθέτηση της στο νόμο.

Νόμιμη αιτία διατήρησης πλουτισμού

Με την υπόψην διάταξη, δημιουργείται μια «από το νόμο αιτία» διατήρησης πλουτισμού, ανεξάρτητα αν ο δότης γνώριζε ή όχι την ανυπαρξία της παροχής, γιατί αν ήταν γνώστης της ανυπαρξίας η απαίτηση αχρεωστήτου ήδη αποκλείεται βάσει της ΑΚ 905 §1, αλλά πάλι η χρησιμότητα της ΑΚ 906 είναι πρόδηλη γιατί εφόσον αφορά παροχή από ιδιαίτερο ηθικό καθήκον ή λόγους ευπρέπειας η από το δότη αναζήτηση, και αν αποδείξει ότι δεν υπάρχει σε αυτόν βούληση ελευθεριότητας κατά την καταβολή. Ο πλουτισμός στην υπόψη περίπτωση είτε στηρίζεται, είτε όχι σε δεσμευτική βούληση του ζημιωθέντος, είτε σε δόση ανταλλάγματος από τον πλουτήσαντα θεωρείται δικαιολογημένος και διατηρητέος από το λήπτη. Η διάταξη συνιστά φυσική (ατελή) ενοχή και εφαρμόζεται όταν δεν υπάρχει έγκυρη δικαιοπραξία που να δημιουργεί πλήρη ενοχή. Δεν έχει εφαρμογή η διάταξη αν υπάρχει πλήρης ενοχή, έστω και από ηθικό καθήκον ή λόγους ευπρέπειας, γιατί ο πλουτισμός θα ήταν δικαιολογημένος και μη επιστρεπτός από αυτήν την αιτία. Παρότι η διάταξη αναφέρεται στην περίπτωση αχρεωστήτου, πρέπει να γίνει δεκτό, εν όψει του σκοπού της, ότι αποκλείεται η αναζήτηση κάθε πλουτισμού, του οποίου η καταβολή έγινε από ιδιαίτερο ηθικό καθήκον ή λόγους ευπρέπειας δηλαδή και στις περιπτώσεις που η αιτία έληξε ή δεν επακολούθησε.

B.4 ΔΙΑΤΑΞΗ 907.

Απαίτηση παροχής από αισχρή αιτία. Ρυθμίζει μόνο την περίπτωση παροχής από ανήθικο σκοπό. Η διάταξη αρνείται την προστασία σε πρόσωπα, που η παροχή τους συνδέεται με την δική τους ανηθικότητα και προκρίνει την προστασία αδικαιολόγητα βέβαια, του λήπτη της παροχής. Απαιτείται η ύπαρξη ανηθικότητας, αλλά η συνύπαρξη της με άλλη ελαττωματικότητα της αιτίας της παροχής, δεν αποκλείει την εφαρμογή της, αφού υπάρχει και το κριτήριο της ανηθικότητας. Η §1 υποδηλώνει την προϋπόθεση της άρνησης προστασίας του δότη, είναι η γνώση της ανηθικότητας της αιτίας. Αν η ανηθικότητα υπάρχει και στα δυο μέρη για την εφαρμογή ή όχι του αποκλεισμού της προστασίας στο δότη θα πρέπει, σύμφωνα με τους κανόνες της καλής πίστης και την ΑΚ 281²⁴, να γίνει προσδιορισμός του μέτρου της ανηθικότητας.

Απόδειξη: Ο ενάγων, που κατέβαλε την παροχή, δηλαδή ο δότης, υποχρεούται στην απόδειξη θεμελιωτικών περιστατικών της καταβολής, της ανηθικότητας και του πλουτισμού. Ο εναγόμενος προς αποκλεισμό της αναζήτησης, οφείλει να ισχυριστεί και να αποδείξει ότι η ανηθικότητα αφορά και ή μόνο το δότη. Στην περίπτωση συνομολόγησης υποχρέωσης με ανήθικη αιτία, πρέπει ο ενάγων, που υποσχέθηκε να αποδείξει τη συνομολόγηση της υποχρέωσης, να αναφέρει τα περιστατικά της ανηθικότητας.

B.5 ΔΙΑΤΑΞΗ 908 .

²⁴ (Άρθρο 281)

Κατάχρηση δικαιώματος

Η άσκηση του δικαιώματος απαγορεύεται αν υπερβαίνει προφανώς τα όρια που επιβάλλουν η καλή πίστη ή τα χρηστά ήθη ή ο κοινωνικός ή οικονομικός σκοπός του δικαιώματος.

Έκταση ευθύνης του λήπτη. Η διάταξη αποδίδει προϊσχύον δίκαιο και προσδιορίζει την έννομη συνέπεια του αδικαιολόγητου πλουτισμού, δηλαδή την υποχρέωση του λήπτη προς απόδοση της ωφέλειας και ορίζει ότι αυτός οφείλει να αποδώσει το πράγμα που έλαβε ή το αντάλλαγμα²⁵, που τυχόν έλαβε από αυτό.

Η αγωγή αδικαιολόγητου πλουτισμού είναι καταψηφιστική αγωγή, με αίτημα την καταδίκη του υπόχρεου.

Απόδειξη: Αν ο υπόχρεος σε απόδοση λήπτης, ισχυρίζεται αδυναμία απόδοσης του πράγματος που έλαβε αυτούσιο, θα πρέπει να αναφέρει τα περιστατικά με τα οποία προήλθε η αδυναμία αυτή.

B.6 ΔΙΑΤΑΞΗ 909.

Απόσβεση υποχρέωσης προς απόδοση πλουτισμού. Η 909 θέτει τον κανόνα ότι η 908, η υποχρέωση του λήπτη προς απόδοση του πράγματος που έλαβε ή του ανταλλάγματος που τυχόν έλαβε από αυτό, παύει, εφόσον δεν είναι πλέον πλουσιότερος κατά τον χρόνο επίδοσης της αγωγής. Έτσι με την ρύθμιση αυτή, προσδιορίζεται το περιεχόμενο της αξίωσης του αδικαιολογήτου πλουτισμού, από το αν ο λήπτης εξακολουθεί να είναι πλουσιότερος.

Κρίσιμος χρόνος είναι αυτός κατά τον οποίο κρίνεται αν ο λήπτης εξακολουθεί να είναι πλουσιότερος. Ο χρόνος εκτίμησης της ύπαρξης και έκτασης του πλουτισμού που είναι αποδοτέος είναι: (α) επί αποδοχής αχρεωστήτου ο χρόνος γνώσης της ανυπαρξίας του χρέους. (β) σε περίπτωση παράνομης ή ανήθικης αιτίας, ο χρόνος που αποκτά ο λήπτης τον πλουτισμό (γ) στην περίπτωση παροχής

²⁵ Το αντάλλαγμα μπορεί να είναι χρηματικό ποσό (π.χ. τίμημα από εκποίηση του ληφθέντος πράγματος), πράγμα, κινητό ή ακίνητο.

για αιτία που δεν ακολούθησε, ο χρόνος κατά τον οποίο ο λήπτης όφειλε να προβλέψει την αναζήτηση.

Παρακάτω παρατίθενται τα άρθρα που αναφέρονται στις ενοχές από τον Αδικαιολόγητο Πλουτισμό:

Έκταση εφαρμογής

Με την απαίτηση του αδικαιολόγητου πλουτισμού, καλύπτονται όλες οι περιπτώσεις της μετάθεσης περιουσιακών στοιχείων από την μια περιουσία στην άλλη και μάλιστα είτε όταν επέρχεται από πράξη του ίδιου που υπέστη την βλάβη είτε πράξη αυτού που ωφελήθηκε «χρήση ξένης περιουσίας» ή τρίτου. Με την §1 της 904 τίθεται η γενική αρχή με την οποία επιβάλλεται η

Ενοχές από αδικαιολόγητο πλουτισμό.

Άρθρο 904 ΑΚ: «Έννοια. Όποιος έγινε πλουσιότερος χωρίς νόμιμη αιτία από την περιουσία ή με ζημία άλλου έχει υποχρέωση να αποδώσει την ωφέλεια. Η υποχρέωση αυτή γεννιέται ιδίως σε περίπτωση παροχής αγρεώστητης ή παροχής για αιτία που δεν επακολούθησε ή έληξε ή αιτία παράνομη ή ανήθικη. Με παροχή εξομοιώνεται και η συμβατική αναγνώριση ότι υπάρχει ή δεν υπάρχει χρέος.»

Άρθρο 905 ΑΚ: «Απαίτηση αγρεωστήτου. Η απαίτηση αγρεωστήτου αποκλείεται, αν ο λήπτης της παροχής αποδείξει ότι αυτός που κατέβαλε γνώριζε ότι δεν υπήρχε το χρέος. Το χρέος που καταβλήθηκε πριν από τη λήξη του δεν αναζητείται. Επίσης δεν αναζητούνται οι καρποί του ενδιάμεσου χρόνου.

Άρθρο 906 ΑΚ: Η απαίτηση αγρεωστήτου αποκλείεται για ό,τι καταβλήθηκε από ιδιαίτερο ηθικό καθήκον ή από λόγους ευπρέπειας.

Άρθρο 907 ΑΚ: Απαίτηση παροχής από αισχρή αιτία. Παροχή που έγινε για ανήθικη αιτία δεν αναζητείται, αν η ανήθικη αιτία αφορά και το δότη. Η διάταξη αυτή δεν ισχύει αν η παροχή αυτή συνίσταται σε συνολογήση υποχρέωσης. Ό,τι όμως δόθηκε για να εκπληρωθεί αυτή η υποχρέωση δεν αναζητείται.

Άρθρο 908 ΑΚ: Έκταση της ευθύνης του λήπτη. Ο λήπτης οφείλει να αποδώσει το πράγμα που έλαβε ή το αντάλλαγμα που τυχόν έλαβε απ' αυτό. Οφείλει επίσης να αποδώσει και τους καρπούς που συνέλεξε καθώς και ο,τιδήποτε απέκτησε από το πράγμα.

Άρθρο 909 ΑΚ: Η υποχρέωση για απόδοση κατά το προηγούμενο άρθρο αποσβήνεται, εφόσον ο λήπτης δεν είναι πια πλουσιότερος κατά το χρόνο της επίδοσης της αγωγής.»

υποχρέωση σε αυτόν που έγινε πλουσιότερος, χωρίς νόμιμη αιτία από την περιουσία του άλλου ή με ζημία αυτού, να αποδώσει με τον τρόπο αυτό αποκτηθείσα ωφέλεια σε εκείνον από την περιουσία του οποίου ορίστηκε αυτή. Με την §2 του 904 καθορίζονται οι κατ'ιδίαν περιπτώσεις, κατά τις οποίες υπάρχει η υποχρέωση αυτή. Ο καθορισμός αυτός είναι ενδεικτικός.

Η έννομη σχέση, που απορρέει από την ΑΚ 904 §1 εδ α', συνδέει απαρχής δύο πρόσωπα, από τα οποία το ένα είναι οφειλέτης της αξίωσης έναντι του άλλου, με αντικείμενο ορισμένη πράξη, την απόδοση της ωφέλειας. Συνεπώς αυτό υποδηλώνει ότι είναι ενοχική σχέση και η από αυτή απορρέουσα αξίωση προσωπική. Συνέπεια και μάλιστα άμεση αυτής της ιδιότητας, ως ενοχικής σχέσης, είναι η σχετικότητα της. Έτσι όταν το αντικείμενο της αξίωσης είναι η αυτούσια απόδοση του ορισμένου πράγματος, δεν είναι αξίωση εμπράγματη. Για αυτό η αξίωση αδικαιολόγητου πλουτισμού στρέφεται κατά του προσώπου του αρχικού λήπτη και δεν παραδέχεται δυνατότητα παρακολούθησης του πράγματος σε περίπτωση μετάστασης από το λήπτη σε άλλο τρίτο πρόσωπο. Όμως το πρόσωπο του υπόχρεου, παρά τον προσωπικό του χαρακτήρα της άνω αξίωσης, έχει την ιδιοκτησία του μεταβλητού του προσώπου του υπόχρεου, κατά την πορεία της σχέσης.

Η διάταξη του Αδικαιολόγητου Πλουτισμού εφαρμόζεται όταν ο πλουτισμός προέρχεται από:

Δαπάνες σε ξένο Ακίνητο: Σε περίπτωση δαπανών που ενεργούνται σε ξένο ακίνητο χωρίς νόμιμη αιτία, ο πλουτισμός του κυρίου του ακινήτου συνίσταται στην αύξηση της αξίας του εν λόγω ακινήτου. Η αύξηση αυτή, η οποία εκτιμάται αντικειμενικά, προκύπτει όπως είναι αυτονόητο από την σύγκριση της αξίας του ακινήτου πριν και μετά την ενέργεια των δαπανών. Για να είναι όμως ορισμένη η οικεία αγωγή αρκεί να αναφέρεται το ποσό κατά το οποίο, είχε αυξηθεί κατά το χρόνο άσκησης της αγωγής του αδικαιολόγητου πλουτισμού, η αξία του ακινήτου από τις ενεργηθείσες δαπάνες, η αξία δε αυτού πριν και μετά από την ενέργεια των δαπανών μπορεί να προκύψει από τις αποδείξεις που θα διεξαχθούν.

Τέλη κυκλοφορίας: Από τις διατάξεις των άρθρων 12, 13, 16 ν. 2367/53 «περί κυριότητας, ταξινόμησης, αδειών κυκλοφορίας και φορολογίας αυτοκινήτων», προκύπτει ότι τα τέλη κυκλοφορίας των ακινήτων δεν είναι φόροι, αλλά έχουν χαρακτήρα ανταποδοτικών τελών και επιβάλλονται στους κυρίους των αυτοκινήτων για την χρησιμοποίηση από αυτούς του οδικού δικτύου της χώρας και προκειμένου να εξαιρεθούν οι αναγκαίοι πόροι για την κάλυψη των δαπανών συντήρησης του. Συνεπώς, σύμφωνα με τον ΑΚ 904, αν μεταβιβασθεί μόνο η κατοχή και η χρήση αυτοκινήτου και ο κύριος αυτού καταβάλει (βάσει του άρ. 16 –λόγω της ιδιοκτησίας του αυτής) τα τέλη κυκλοφορίας του αυτοκινήτου κατά τον χρόνο κατοχής και χρήσεως του από τον κάτοχο, ελλείψει αντίθετης συμφωνίας (ΑΚ 361²⁶), έχει αξίωση αδικαιολόγητου πλουτισμού κατά του κατόχου για το καταβληθέν ποσό, αφού χρήστης του

²⁶ (Άρθρο 361)

Ενοχή από σύμβαση

Για τη σύμβαση ή αλλοτρίωση ενοχής με δικαιοπραξία απαιτείται σύμβαση, εφόσον ο νόμος δεν ορίζει διαφορετικά.

αυτοκινήτου ήταν ο τελευταίος και συνεπώς αυτόν βάρυναν κατά ουσία τα σχετικά τέλη, καθόσον αυτός απολάμβανε τη χρήση του οδικού δικτύου, με την καταβολή τους δε από τον κύριο, έγινε ισόποσως σε βάρος της περιουσίας του τελευταίου, γιατί εξοικονόμησε την σχετική δαπάνη, στην οποία υπεβλήθη αντί αυτού ο κύριος προκειμένου να απαλλαγεί από τη σχετική χρηματική υποχρέωση του.

Την περιουσία ή με ζημία²⁷ του δικαιούχου: Ο πλουτισμός πρέπει να αποκτήθηκε από την περιουσία του δικαιούχου ή με ζημία αυτού, για να υπάρξει αξίωση αδικαιολόγητου πλουτισμού. Η περιουσιακή μετακίνηση επιφέρει ζημία (θετική) του δικαιούχου και ο πλουτισμός του υπόχρεου προέρχεται από την περιουσία του δικαιούχου με ζημία αυτού. Με την διεύρυνση της έννοιας της ζημίας, καλύπτονται οι περιπτώσεις εκείνες για τις οποίες δεν είναι δυνατή η εφαρμογή των διατάξεων για τις αδικοπραξίες όταν δεν υπάρχει ούτε θετική ζημία, ούτε διαφυγόν κέρδος.

Απόσβεσης προσωπικής δουλείας επικαρπίας: Η απόσβεση του δικαιώματος της προσωπικής δουλείας επικαρπίας σε ακίνητο, για όποιον από τους λόγους οι οποίοι ορίζονται στα αρ. 1167²⁸ που έχει απευθείας από τον νόμο την ένωση των από των δικαίωμα αυτό εξουσιών στις εξουσίες του, κατά τον χρόνο απόσβεσης του, ψιλού κυρίου του ακινήτου αυτού, επάγεται μεν τον πλουτισμό του τελευταίου συνιστάμενο στην αξία που έχει η επικαρπία αυτού από

²⁷ Ως ζημία, κατά την έννοια του άρ 904, νοείται όχι μόνο η συγκεκριμένη θετική ή αποθετική ζημία αλλά και η αφηρημένη ή υποθετική.

²⁸ (Άρθρο 1167)

Απόσβεση της επικαρπίας

Η επικαρπία, εφόσον δεν ορίστηκε διαφορετικά, αποσβήνεται με το θάνατο του επικαρπωτή. Επικαρπία υπέρ νομικού προσώπου εκλείπει μαζί μ' αυτό.

την ένωση με την κυριότητα και μετά χρόνο κατά τον οποίο θα διαρκούσε η επικαρπία.

Τόκοι που υπερβαίνουν τους νόμιμους: Με βάση τις διατάξεις των άρθρων 174, 180, 294, 911 προκύπτει, ότι αν ο δανειστής εισέπραξε ως τόκους ποσά που υπερβαίνουν τα νόμιμα, βάσει του ανωτέρου επιτρεπτού επιτοκίου, οφείλει να αποδώσει τα επιπλέον εισπραχθέντα, κατά τις διατάξεις του αδικαιολόγητου πλουτισμού, αντικαθιστώντας στην περιουσία του οφειλέτη την ωφέλεια που αποκόμισε από την παράνομη είσπραξη επιπλέον τόκων. Αν τα ποσά που ο δανειστής έλαβε πέρα από τον νόμιμο τόκο, τα εισέπραξε σε συνάλλαγμα, η ωφέλεια συνίσταται στο συνάλλαγμα. Η οφειλή αυτή δεν προέρχεται από τη συναλλαγή, η οποία ενεπιτρέπτως έγινε σε συνάλλαγμα, αλλά παριστά τον πλουτισμό, γιατί αυτό περιήλθε στο λήπτη από την περιουσία ή με ζημία του δότη.

Τίμημα για αγορά ακινήτου χωρίς συμβολαιογραφικό έγγραφο: Δεν είναι δικαιολογημένη η διατήρηση της παροχής στο λήπτη, όταν αυτή έγινε σε εκτέλεση σύμβασης, για την οποία δεν διατηρήθηκε ο απαιτούμενος από τον νόμο τύπος και η οποία, εφόσον δεν ορίζεται το αντίθετο, είναι άκυρη και θεωρείται σαν να μην έγινε (αρ 159 §1 και 180 ΑΚ), αφού η βούληση του δότη που πάντα εκδηλώθηκε άτυπα, δεν αναγνωρίζεται από τον νόμο. Κατά συνέπεια, η καταβολή τιμήματος σε εκτέλεση σύμβασης αγοράς ακινήτου για την οποία δεν συντάχθηκε συμβολαιογραφικό έγγραφο όπως απαιτείται από τα άρθρα 369, 513 και 1033 ΑΚ επάγεται πλουτισμό του πωλητή, χωρίς νόμιμη αιτία από την περιουσία του αγοραστή.

Αδικαιολόγητο πλουτισμό αξιόγραφων: Κατά μια άποψη, πρόκειται για αγωγή αδικαιολόγητου πλουτισμού του κοινού

δικαίου. Πρόκειται δηλαδή για ειδική αγωγή αδικαιολόγητου πλουτισμού από συναλλαγματική επιταγή, αφού προϋπόθεση έχει την ύπαρξη τυπικά έγκυρου τίτλου ως προς την οποία όμως εφαρμοστέες είναι οι διατάξεις του κοινού δικαίου. Το ποσό του πλουτισμού δεν υπερβαίνει το ποσό της συναλλαγματικής ή επιταγής.

Εργασιακή σχέση: η απαίτηση του μισθωτού από αδικαιολόγητου πλουτισμού του εργοδότη εξαιτίας της ωφέλειας αυτού από την παροχή υπηρεσιών μετά από άκυρη σύμβαση εργασίας, η οποία ωφέλεια, ανεξάρτητα μάλιστα από μέγεθος της ζημίας, που υπέστη ο μισθωτός, συνίσταται στην αμοιβή που θα κατέβαλε ο εργοδότης σε άλλο πρόσωπο το οποίο θα προσλάμβανε με έγκυρη σύμβαση εργασίας, δεν έχει το χαρακτήρα μισθού ή περιοδικής παροχής που είναι καταβλητέα.

Επιταγή (τραπεζική): η αγωγή εξ αδικαιολόγητου πλουτισμού, σε περίπτωση είτε έκπτωσης του κομιστή είτε παραγραφής της αξίωσης εκ επιταγής παραγράφεται μετά από μια πενταετία από την χρονολογία έκδοσης του τίτλου. Η ελαττωματική βασική σχέση δεν επιδρά στο κύρος της υποχρέωσης από την επιταγή, γεννά όμως ίδια απαίτηση για απόδοση του αδικαιολόγητου πλουτισμού, η οποία μπορεί να προβληθεί με την ανακοπή κατά της επιταγής πληρωμής που εκδόθηκε.

Συγκριτική επισκόπηση της αξίωσης Αδικαιολόγητου Πλουτισμού

Τα περισσότερα δίκαια αναγνωρίζουν ως πηγή ενοχών, εκτός από την σύμβαση και την αδικοπραξία, και αυτή του αδικαιολόγητου πλουτισμού. Σημαντικές, ωστόσο διαφορές υπάρχουν, αφενός από την αναγνώριση ενιαίας αξίωσης ή επιμέρους αξιώσεων και εξηγούνται εν μέρει από τη διαφορετική προέλευση και εξέλιξη της αξίωσης του αδικαιολόγητου πλουτισμού. Έτσι:

Το *Γερμανικό Δίκαιο* περιέχει ειδικό κεφάλαιο για τις ενοχές του αδικαιολόγητου πλουτισμού, το οποίο θέτει μια γενική ρήτρα, όποιος πλουτίζει χωρίς νόμιμη αιτία με δαπάνες άλλου προσώπου με παροχή ή με άλλο τρόπο, υποχρεούται να τον αποδώσει. Ωστόσο υπάρχουν μερικές επιμέρους αξιώσεις αδικαιολόγητου πλουτισμού όπως: η απαίτηση απόδοσης του πλουτισμού που αποκτήθηκε με παροχή - με επέμβαση στην περιουσία ή στην έννομη σφαίρα άλλου προσώπου, η απαίτηση απόδοσης δαπανών που έγιναν σε ξένο πράγμα.

Το *Ελβετικό Δίκαιο* ο αδικαιολόγητος πλουτισμός δεν έχει τόση μεγάλη σημασία γιατί η ακυρότητα ή η έλλειψη αιτίας πλήττει και τη μεταβιβαστική σύμβαση, με αποτέλεσμα να μην μεταβιβάζεται η κυριότητα.

Το *Γαλλικό Δίκαιο* δεν ρυθμίζει με γενικές διατάξεις και κατά ενιαίο τρόπο τον αδικαιολόγητο πλουτισμό αλλά με βάση επιμέρους διατάξεις και κυρίως αυτές για την καταβολή μη ληξιπρόθεσμου ή ανύπαρκτου χρέους λόγω εσφαλμένης εντύπωσης ότι υπήρχε σχετική υποχρέωση και για τη διοίκηση αλλοτρίων. Έτσι τα γαλλικά δικαστήρια αντιμετώπιζαν τις περισσότερες περιπτώσεις αδικαιολόγητου πλουτισμού με την υπαγωγή τους στην διοίκηση αλλοτρίων, ακόμη κι αν ο δανειστής πλουτισμού δεν ενήργησε μόνο προς το συμφέρον του.

Το *Αγγλικό Δίκαιο* δεν αναγνωρίζει γενικά την αξίωση αδικαιολόγητου πλουτισμού, αλλά διάφορες ετερογενείς αξιώσεις, που καλύπτουν τις περισσότερες περιπτώσεις. Οι περισσότερες από αυτές τις αξιώσεις χαρακτηρίζονται ως οίωνοί συμβάσεις με την έννοια ότι βασίζονται σε μια σύμβαση που συνεπάγεται από τις περιστάσεις για λόγους επιείκειας. Οι αξιώσεις που αναγνωρίστηκαν είναι η αξίωση επιστροφής χρημάτων, η αξίωση καταβολής αγαθών και υπηρεσιών και η αξίωση καταβολής χρημάτων που καταβλήθηκαν σε τρίτο πρόσωπο προς όφελος του οφειλέτη.

Το Αμερικανικό Δίκαιο εμπλουτίζεται με την διατύπωση ενός κανόνα στο Restatement of the Law of Restitution (§1), που ενοποίησε όλους τους κανόνες. Σύμφωνα με τον κανόνα αυτό, όποιος πλουτίζει με δαπάνες άλλου υποχρεούται σε αποκατάσταση του πλουτισμού.

Γ ΕΝΟΤΗΤΑ

Γ.1 Διαφθορά - δημόσιος και ιδιωτικός βίος

Η επιθυμία για πλουτισμό δεν είναι καταδικαστέα εάν υπακούει σε κανόνες ηθικής και δεν υπονομεύει το δημόσιο συμφέρον...η φιλοδοξία του ανθρώπου για πρόοδο και οικονομική ευμάρεια ήταν που τον οδήγησε στα τεράστια σημερινά τεχνολογικά και επιστημονικά επιτεύγματα.

Τον τελευταίο καιρό η λέξη διαφθορά κυριαρχεί στις εφημερίδες, στην τηλεόραση και τα περιοδικά. Μικρά και μεγάλα ροζ, οικονομικά ή πολιτικά σκάνδαλα διεγείρουν τη φαντασία και διανθίζουν την άχρωμη καθημερινότητά μας αφήνοντάς μας όμως μια γεύση πικρίας και απογοήτευσης.

Αυτό όμως που αποτελεί τη μεγαλύτερη πρόκληση στις μέρες μας είναι η συναλλαγή μας με κάποια δημόσια υπηρεσία. Τότε μόνον αντιλαμβανόμαστε ότι, ως λαός διαθέτουμε ανεξάντλητα αποθέματα υπομονής κι επιμονής, που σίγουρα μας χρειάζονται, όταν μάλιστα υστερούμε σε οικονομική άνεση, η οποία βοηθά στην παράκαμψη των χρονοβόρων διαδικασιών. Η διαφθορά έχει διάφορες μορφές. Οι μορφές διαφθοράς ποικίλλουν: περιλαμβάνουν τη δωροδοκία, τον εκβιασμό, το νεποτισμό, την υπεξαίρεση χρημάτων, την δωροληψία και την κατάχρηση. Μια από αυτές ο χρηματισμός της διοίκησης (μορφή αδικαιολόγητου πλουτισμού) για να προβεί σε ενέργειες που ανήκουν στις καθημερινές υποχρεώσεις της. Ο υπάλληλος που εκδίδει ένα πιστοποιητικό μόνο αφού πάρει ένα φιλοδώρημα ή ο αστυνομικός που δεν αναφέρει μια παραβίαση του νόμου επειδή χρηματίζεται έχουν κατά κανόνα αυτή τη

δυνατότητα όταν πάσχει η κρατική διοίκηση. Όταν σωρεύονται αδιεκπεραίωτοι φάκελοι επί πολλούς μήνες σε ένα γραφείο της διοίκησης λόγω έλλειψης προσωπικού, τόσο ο πολίτης όσο και ο υπάλληλος μπορούν να επιδιώξουν να αλλάξουν την προτεραιότητα επεξεργασίας με χρηματισμό. Όταν η αμοιβή του αστυνομικού είναι πολύ χαμηλή, είναι πιθανό να επιδιώξει να την αυξήσει με μικροεκβιασμούς. Η διαφθορά διαδίδεται ως πρακτική της διοίκησης όσο δεν εκλείπουν οι αιτίες της. Το κακό παράδειγμα του χρηματισμού έλκει και μεταβάλλεται σε κανόνα.

Βέβαια η διαφθορά δεν αποτελεί ιδιαιτερότητα του δημόσιου τομέα. Παντού υπάρχουν κακοπληρωμένοι υπάλληλοι παγιδευμένοι μέσα σε ένα εργασιακό περιβάλλον, όπου ανθεί το μέσο και περισσεύει η αξιοκρατία.

Η επιθυμία για πλουτισμό δεν είναι καταδικαστέα, εάν υπακούει σε κανόνες ηθικής και δεν υπονομεύει το δημόσιο συμφέρον. Εξάλλου η φιλοδοξία του ανθρώπου για πρόοδο και οικονομική ευμάρεια ήταν που τον οδήγησε στα τεράστια σημερινά τεχνολογικά και επιστημονικά επιτεύγματα.

Η σύντομη αυτή αναφορά σε φαινόμενα διαφθοράς μας επιτρέπει ορισμένα συμπεράσματα²⁹.

Η εντιμότητα δεν επιβάλλεται όσο και αν το επιθυμεί μια πολιτική ηγεσία. Οι διακηρύξεις για την ανάγκη καταπολέμησης της διαφθοράς έχουν ελάχιστα αποτελέσματα, όταν οι κοινωνικές συνθήκες δεν προάγουν την εντιμότητα, αλλά προάγουν την

²⁹ <http://www.costas-simitis.gr/content/103> - Ομιλία στο Clinton Global Initiative Inaugural Meeting Νέα Υόρκη, 16 Σεπτεμβρίου 2005

ανεπιθύμητα. Η χρηστή διοίκηση προϋποθέτει κυρίως τη διαμόρφωση συνθηκών, οι οποίες αίρουν τις αντικειμενικές δυνατότητες διαφθοράς και περιορίζουν την υποκειμενική διάθεση για παραβατική συμπεριφορά. Η κοινωνική ανάπτυξη και προπαντός η παιδεία είναι τα πιο σημαντικά όπλα για να επιτύχουμε μια διαφανή και έντιμη διοίκηση. Οι ανοιχτές διαδικασίες λήψεως αποφάσεων, η συμμετοχή εκπροσώπων διαφόρων κοινωνικών και πολιτικών φορέων, ο διάλογος, ο έλεγχος και η δημόσια λογοδοσία περιορίζουν αυθαίρετες αποφάσεις με κίνητρο τον παράνομο πλουτισμό. Αλλά και η εμπέδωση ηθικών αξιών, η δημιουργία ενός ανθρώπινου δυναμικού που έχει τις δυνατότητες να σχεδιάζει λύσεις, να αποτιμά εναλλακτικές λύσεις, να καθιερώνει κανόνες και πρότυπα είναι ένας αποτελεσματικός τρόπος περιορισμού προτάσεων που έχουν πηγή τους τη διαφθορά. Μια κοινωνία με ανεπτυγμένους μηχανισμούς προετοιμασίας και λήψεως αποφάσεων επιτυγχάνει να προλάβει συμπεριφορές που αγνοούν κανόνες και επιδιώκουν αποκλειστικά το προσωπικό όφελος.

Η χρηστή και αποτελεσματική διακυβέρνηση εξαρτάται λοιπόν από συγκεκριμένους κανόνες, θεσμούς και δράσεις, όπως:

α) Οι δημοκρατικές διαδικασίες και η όσο το δυνατόν μεγαλύτερη διαφάνεια αποτελούν ισχυρά μέσα περιορισμού αυθαιρεσιών. Επιτρέπουν την κρίση, τον αντίλογο και τη διερεύνηση των στοιχείων. Πρέπει ως εκ τούτου, να επιδιώκονται σε όλη της έκταση της διακυβέρνησης, στην κεντρική και αποκεντρωμένη εξουσία, στην τοπική αυτοδιοίκηση, στους κρατικούς οργανισμούς και στις δημόσιες επιχειρήσεις.

β) Παράλληλα πρέπει να προωθήσουμε διαδικασίες συμμετοχής της κοινωνίας των πολιτών και των οργανώσεών τους -λ.χ. των συνδικαλιστικών οργανώσεων και των μη κυβερνητικών οργανώσεων, των πρωτοβουλιών των πολιτών- κατά το στάδιο διαμόρφωσης των πολιτικών και της επεξεργασίας των αποφάσεων. Αξίζει επίσης να εξετάζουμε σε ορισμένες περιπτώσεις τη βαθμιαία εκχώρηση αρμοδιοτήτων -ελεγκτικών στην αρχή και έπειτα αποφασιστικών- στην κοινωνία των πολιτών και των νομιμοποιημένων εκφραστών της.

γ) Είναι ανάγκη να αναζητήσουμε και τις καλύτερες ρυθμίσεις και τις καλύτερες πρακτικές που περιορίζουν τις δυνατότητες διαφθοράς. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η αντικειμενικοποίηση των διαδικασιών για τη λήψη αποφάσεων. Μια περίπτωση από την περιοχή της φορολογίας αποτελεί ο υπολογισμός του φόρου μεταβίβασης κατά την αγοραπωλησία ακινήτων με εκ των προτέρων προσδιορισμένες αντικειμενικές αξίες. Οι εφοριακοί υπάλληλοι δεν έχουν τότε την ευχέρεια να αποφασίζουν οι ίδιοι για την αξία του μεταβιβαζόμενου ακινήτου και δεν υπάρχει έτσι η δυνατότητα για συναλλαγές και εκβιασμούς. Ένα άλλο παράδειγμα είναι η υιοθέτηση μιας διαδικασίας κατά την κύρωση διαγωνισμών δημοσίων έργων, η οποία εξαρτά την απόφαση από μια ομοιόμορφη για όλους αποτίμηση των προσφορών που γίνεται με μαθηματικό τύπο. Τέλος, σημαντική είναι η συμβολή της απλοποίησης των διαδικασιών με την αξιοποίηση της ηλεκτρονικής τεχνολογίας. Περιορίζει τη δυνατότητα κωλυσιεργιών και άρα και εκβιασμών.

δ) Επιβάλλεται η ίδρυση και η ενίσχυση ανεξαρτήτων αρχών που έχουν ως αποστολή την προστασία των δικαιωμάτων των πολιτών, την εποπτεία ορισμένων κρίσιμων για τη δημόσια ζωή περιοχών και

την εύρυθμη λειτουργία της οικονομίας, όπως λ.χ. στους τομείς της ενέργειας και των τηλεπικοινωνιών.

ε) Πρέπει να ενισχύσουμε την αποτελεσματικότητα της διακυβέρνησης με τη διαμόρφωση προδιαγραφών, προτύπων, κανόνων, την εκπαίδευση και εξειδίκευση του προσωπικού και τη συμμετοχή σε σημαντικές διαδικασίες ανεξαρτήτων εμπειρογνομόνων.

στ) Οφείλουμε να ενδυναμώσουμε την ανεξάρτητη δικαιοσύνη και να προωθήσουμε μεταρρυθμίσεις και πρακτικές για την ταχεία επίλυση των διαφορών. Οι θιγόμενοι από τις αποφάσεις του κράτους να έχουν τη δυνατότητα να ζητήσουν δικαστική προστασία και αυτή να τους παρέχεται με τρόπο, ώστε οι αποφάσεις της διοίκησης να είναι δυνατόν να ανατραπούν.

ζ) Πρέπει να διευρύνουμε την αρχή της λογοδοσίας, ώστε όσοι λαμβάνουν σημαντικές οικονομικές αποφάσεις να υποχρεώνονται σε πλήρη πληροφόρηση και οι οικονομικοί απολογισμοί τους να ελέγχονται σε τακτικές διαδικασίες. Το ρυθμιστικό πλαίσιο οφείλει να καθιστά πραγματικά υπόλογους στους πολίτες όσους παραβαίνουν τους κανόνες της χρηστής διοίκησης.

η) Επιβάλλεται να υπάρχουν κανόνες για τη χρηματοδότηση των κομμάτων και των πολιτικών προσώπων με κυρώσεις στην περίπτωση της μη τήρησής τους και να καταπολεμήσουμε με κάθε πρόσφορο τρόπο το «μαύρο χρήμα».

θ) Οι έλεγχοι των περιουσιών, όσων ασκούν εξουσία, πρέπει να είναι αποτελεσματικοί. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να οδηγούν το δυνατόν ταχύτερο σε συμπεράσματα έστω και για ένα πολύ μικρό

δείγμα ελεγχόμενων. Η ολοκλήρωσή τους και η τιμωρία όσων παρέβησαν τους κανόνες να λειτουργούν παραδειγματικά. Έλεγχου σε μεγάλο αριθμό που δεν ολοκληρώνονται ή είναι επιφανειακοί συντείνουν παρά περιορίζουν την κακοδιαχείριση.

ι) Χρειάζονται τέλος κανόνες για τις διεθνείς συναλλαγές και το παγκόσμιο εμπόριο που να θέτουν φρένο στη διαφθορά. Τέτοιους κανόνες έχει διαμορφώσει ο ΟΟΣΑ. (Σύμβαση για την καταπολέμηση της δωροδοκίας αλλοδαπών δημοσίων λειτουργών σε διεθνείς επιχειρηματικές συναλλαγές. Παρίσι 17.12.1997) Χρειάζεται όμως η συνεχής βελτίωσή τους και προπαντός η εφαρμογή τους.

Η εφαρμογή των παραπάνω επιλογών απαιτεί ευρηματικότητα και μέτρο. Με τις πολιτικές πρωτοβουλίες μας δεν πρέπει να κάνουμε τη ζωή της διοίκησης δύσκολη, να αυξήσουμε την ευθυνοφοβία και την γραφειοκρατία, αλλά αντίθετα να βελτιώσουμε την ποιότητα, την ταχύτητα και την αποτελεσματικότητά της.

Την προσοχή μας πρέπει να στρέψουμε, κατά προτεραιότητα, στις βέλτιστες πρακτικές (best practices) που έχουν δοκιμασθεί και καταξιωθεί κατά την εφαρμογή τους στις διάφορες χώρες. Χρειαζόμαστε ανταλλαγή απόψεων με βάση τις μέχρι τώρα εμπειρίες.

Γ.2 Περιπτώσεις Αδικαιολόγητου Πλουτισμού

(Α) Παράνομες υπερωρίες:

Παράνομες είναι οι υπερωρίες, όταν δεν υπάρχουν λόγοι που να τις δικαιολογούν ή ξεπερνούν το ανώτατο όριο υπερωριών, για κάθε μισθωτό. Τέλος αυτές που δεν αναγγέλλονται ή δεν έχουν την άδεια της αρμόδιας αρχής. Η πραγματοποίηση αυτών συνεπάγεται ποινική ευθύνη για τον εργοδότη ή τον υπεύθυνο της επιχειρήσεως.

Οι μισθωτοί, που πραγματοποιούν παράνομες υπερωρίες, δικαιούνται αποζημίωση ίση με το ωρομίσθιό τους, αυξημένο κατά 100%. Οι μισθωτοί, δικαιούνται να αξιώσουν από τον εργοδότη, την ωφέλεια που έχουν από την απασχόληση τους, με βάση τις αρχές του αδικαιολόγητου πλουτισμού, και επί πλέον αποζημίωση, ισότιμη με βάση που θα κατέβαλλε ο εργοδότης για την ίδια εργασία, σε άλλον μισθωτό της ειδικότητας και με τα προσόντα του μισθωτού που απασχολήθηκε παράνομα. Το 100% υπολογίζεται με βάση τις πραγματικές αποδοχές, στις οποίες υπολογίζονται και τα οικογενειακά επιδόματα.

Οι παράνομες υπερωρίες καταβάλλονται ακόμα και όταν η σύμβαση είναι άκυρη. Ακόμα και όταν οι μισθωτοί αμείβονται με αμοιβές ανώτερες από τις νόμιμες. Είναι άκυρη κάθε συμφωνία, με την οποία ορίζεται ότι οι υπερωρίες θα καλύπτονται από τις ανώτερες αποδοχές. Επειδή οι διατάξεις για τις παροχές, σε περίπτωση υπερωριακής απασχολήσεως, είναι δημοσίας τάξεως, είναι άκυρη η παραίτηση του μισθωτού από τα δικαιώματά του. Αυτό ισχύει ακόμα και για την παραίτηση μετά την πραγματοποίηση των υπερωριών. Δύναται αξίωση αποζημιώσεως ο εργαζόμενος αν απασχολήθηκε υπερωριακά, παρά τη ρητή απαγόρευση του εργοδότη. Οι αξιώσεις για την υπερωριακή απασχόληση, παρά το

γεγονός ότι έχουν τον χαρακτήρα της αποζημιώσεως ή της αξιώσεως για αδικαιολόγητο πλουτισμό, παραγράφονται μετά πέντε έτη.

(B) Πώληση:

Ουσιώδη στοιχεία της σύμβασης:

α) το πράγμα ή δικαίωμα, που είναι και το αντικείμενο της πώλησης, β) το τίμημα και γ) η συμφωνία των μερών.

Αντικείμενο της πώλησης μπορεί να είναι κάθε πράγμα ορισμένο ή οριστό. Μπορεί, επίσης, να είναι ορισμένο, είτε κατά γένος, είτε κατ' είδος.

Όταν το πράγμα είναι ορισμένο μόνο κατά γένος και καταστραφεί τυχαία, ο οφειλέτης δεν απαλλάσσεται από τις υποχρεώσεις του λόγω ανυπαίτιας αδυναμίας παροχής. Στις ενοχές γένους η τυχαία καταστροφή βαραίνει τον οφειλέτη, ο οποίος οφείλει να επιλέξει άλλο παρόμοιο πράγμα (genus perire non potest). Ο οφειλέτης απαλλάσσεται μόνο στην περίπτωση του καταχρηστικού γένους, όπου οφείλει πράγμα από μια περιορισμένη και ορισμένη ομάδα πραγμάτων (π.χ. ο πωλητής οφείλει μια από τις περισσότερες όμοιες τηλεοράσεις που βρίσκονται στις αποθήκες του. Εδώ αν τυχαία καταστραφούν όλες οι τηλεοράσεις, λόγω π.χ. μιας πυρκαγιάς στις αποθήκες του πωλητή, τότε αυτός απαλλάσσεται λόγω ανυπαίτιας αδυναμίας παροχής.).

-Όταν, όμως, πρόκειται για ενοχή είδους, οπότε και η υποχρέωση του πωλητή εξατομικεύεται στην παράδοση ενός συγκεκριμένου πράγματος, τότε η τυχαία καταστροφή του επιφέρει και την απαλλαγή του οφειλέτη-πωλητή. Αντιθέτως, ο αγοραστής

δεν απαλλάσσεται από τη δική του υποχρέωση, δηλαδή από την καταβολή του τιμήματος.

Στις ενοχές είδους βαρύνεται ο δανειστής. Ιδιαίτερη μνεία πρέπει να γίνει στην περίπτωση της πώλησης πράγματος με αποστολή του. Αν ο πωλητής αποστείλει το πράγμα με αίτηση του δανειστή, η συγκέντρωση επέρχεται με την παράδοση του πράγματος προς αποστολή (290ΑΚ³⁰). Αν, λοιπόν, το πράγμα καταστραφεί τυχαία, ενόσω βρίσκεται καθοδόν προς τον αγοραστή, τότε μεν ο πωλητής δεν θα υποχρεούται να αποστείλει νέο πράγμα, ο δε αγοραστής θα υποχρεούται να καταβάλλει το τίμημα. Για να ισχύσουν, ωστόσο, τα παραπάνω θα πρέπει το πράγμα που αποστέλλεται να έχει τις συνομολογημένες ιδιότητες και να είναι απαλλαγμένο από πραγματικά ελαττώματα. Γιατί, αν π.χ. ο πωλητής αποστείλει ελαττωματικό πράγμα, τότε έχει εκπληρώσει πλημμελώς την υποχρέωσή του. Συνεπώς, δεν θα έχει επέλθει εξατομίκευση του πράγματος και η ενοχή θα εξακολουθεί να είναι ενοχή γένους.

-Ενόψει του υποσχετικού χαρακτήρα της σύμβασης, το αντικείμενο της πώλησης μπορεί να μην ανήκει στον πωλητή ή να είναι αντικειμενικά αδύνατη η παροχή του. Και σε αυτές τις περιπτώσεις, η πώληση εξακολουθεί να είναι έγκυρη, απλά ο πωλητής θα ευθύνεται λόγω μη εκπλήρωσης.

Το τίμημα συνιστά το αντάλλαγμα που συμφωνείται για την παροχή του αντικειμένου της πώλησης. Πρέπει να συνίσταται αποκλειστικά σε χρήμα. Προσδιορίζεται ελεύθερα από τα μέρη και έτσι δεν είναι απαραίτητο να τελεί σε εύλογη σχέση προς το

³⁰ (Άρθρο 290)

Αν ο οφειλέτης αποχωρίσει από το γένος ένα πράγμα με σκοπό την καταβολή, η ενοχή συγκεντρώνεται σ' αυτό μόνο αφότου ο δανειστής γίνει υπερήμερος ως προς την αποδοχή του.

Αν ο οφειλέτης με αίτηση του δανειστή αποστέλλει το πράγμα σε τόπο διαφορετικό από τον τόπο εκπλήρωσης της παροχής, η συγκέντρωση επέρχεται αφότου το πράγμα παραδοθεί για την αποστολή.

αντικείμενο της πώλησης. Ένα ιδιαίτερα συχνό φαινόμενο είναι η κατάρτιση της σύμβασης με εικονικό τίμημα. Στο πωλητήριο συμβόλαιο αναγράφεται μικρότερο τίμημα, ενώ για το υπόλοιπο, το οποίο ο πωλητής το εισπράττει κατά την υπογραφή του συμβολαίου σε μετρητά συντάσσεται ιδιωτικό έγγραφο, **το αντέγραφο**. Η νομολογία δέχεται ότι η πώληση ισχύει με το εικονικό τίμημα και ο πωλητής δεν μπορεί να αξιώσει το υπόλοιπο, αφού η συμφωνία ως προς αυτό είναι άκυρη. Αν ο αγοραστής κατέβαλε παραπάνω από το αναγραφόμενο μπορεί να το διεκδικήσει με βάση τις διατάξεις περί αδικαιολόγητου πλουτισμού, στο βαθμό που το πραγματικό τίμημα ανταποκρίνεται στην αγοραία αξία του ακινήτου.

(Γ) Πανωτόκια: νέο νομικό πλαίσιο:

1) Ο ψηφισθείς νόμος κινείται και πάλι στη λογική διατήρησης του θεσμού των **ΠΑΝΩΤΟΚΙΩΝ** ενώ θα έπρεπε να τον καταργήσει οριστικά όπως ισχύει στις άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η διατήρηση του παραβιάζει το Ευρωπαϊκό Τραπεζικό Δίκαιο που καθορίζει την υποχρέωση του δανειολήπτη να καταβάλει το ληφθέν δάνειο, τους συμβατικούς τόκους και τον τόκο υπερημερίας.

Ενώ στην Ελλάδα ο τόκος υπερημερίας και τα πάσης φύσεως έξοδα ανατοκίζονται και δημιουργούν τα ΠΑΝΩΤΟΚΙΑ. Άρα ο Νόμος ανακυκλώνει το πρόβλημα και δεν το λύνει οριστικά. Μετά από λίγα χρόνια θα έχουμε νέα γενιά ΠΑΝΩΤΟΚΙΩΝ και το πρόβλημα θα διαιωνίζεται και θα αποτελεί τροχοπέδη στην ανάπτυξη της χώρας αφού αυτά στραγγαλίζουν ολόκληρο τον παραγωγικό ιστό της χώρας.

2. Με την επιφύλαξη των παραπάνω ο Νόμος είναι μια νέα εκδοχή του άρθρου 30 του προηγούμενου νόμου 2789/2000 όπως αυτός τροποποιήθηκε με το άρθρο 42 του νόμου 2912/2001.

Ο νόμος αυτός με παραπλανητικό και εσφαλμένο περιεχόμενο τελικά δεν απέδωσε για αυτό και η πολιτεία αναγκάστηκε να ετοιμάσει νέο νόμο με ίδια λογική. Κατά συνέπεια δεν υπάρχει καμία προοπτική επιτυχίας του.

Στα θετικά του όμως περιλαμβάνει: α) το πλαφόν για τα παλιά δάνεια περιορίζεται στο τριπλάσιο β) από τη βάση υπολογισμού της οφειλής αφαιρείται η προσαύξηση του 50% των συμβατικών τόκων που αύξανε υπερβολικά το χρέος. Έτσι για τα παλιά δάνεια με το νέο καθεστώς ένας σημαντικός αριθμός δανειοληπτών ή δεν θα οφείλουν καθόλου ή θα οφείλουν λιγότερα. Ανοίγει δε ο δρόμος για αυτούς να προσφύγουν στα δικαστήρια με αγωγές αδικαιολογήτου πλουτισμού να αναζητήσουν ποσά αχρεωστήτως καταβληθέντα ως παράνομα πανωτόκια.

Στα αρνητικά του Νόμου περιλαμβάνονται:

1) Η ασάφεια των διατάξεων. Ποιες από τις παλιές εξακολουθούν να ισχύουν και ποιες καταργούνται. Η ασάφεια επιτείνεται και από τη διάταξη που λέει αορίστως: «Κατά τα λοιπά ισχύει αναλόγως το άρθρο 30 του Ν.2789/2000». Τι όμως καταργείται ουδείς γνωρίζει. Προβλέπω σύγχυση και μακροχρόνιους δικαστικούς αγώνες για να ερμηνεύσουμε τα αυτονόητα. Αυτό δείχνει ή την προχειρότητα των συντακτών ή την βούλησή τους να υπάρχει η σύγχυση να μπορούν οι τράπεζες να τον ερμηνεύουν κατά το δοκούν.

2) Σημαντική όμως ασάφεια είναι αν διατηρείται ή όχι η παρ. του παλιού νόμου που έλεγε: «Σε κάθε περίπτωση στο ποσό που λαμβάνεται ως βάση σύμφωνα με τα παραπάνω δεν υπολογίζονται

τόκοι εξ ανατοκισμού». Ο όρος αυτός του παλιού νόμου είχε τεθεί για να εξισορροπήσει το πλεονέκτημα που δινόταν στις τράπεζες για να πολλαπλασιάζουν τη βάση της οφειλής διπλάσια τριπλάσια ή τετραπλάσια. Αν δεν διατηρηθεί ο όρος αυτός τότε η θέση του δανειολήπτη καθίσταται δυσμενέστερη.

3) Ο νέος Νόμος δεν καταργεί την 289/1980 απόφαση της ΝΕ ούτε στον σχετικό νόμο 1083/1980 που θέσπισε τα ΠΑΝΩΤΟΚΙΑ επί Υπουργού Έβερτ. Χωρίς την κατάργηση αυτή το πρόβλημα παραμένει αντιμετωπίζεται επιφανειακά και προσωρινά και δεν το λύνει.

4) Στη διαμόρφωση του νέου Νόμου η Κυβέρνηση αγνόησε την μια πλευρά των ενδιαφερομένων τους δανειολήπτες, και συζητούσε ΜΟΝΟ με τις τράπεζες που όπως αποδεικνύεται επέβαλαν τη θέλησή τους. Το **Ελληνικό Ινστιτούτο Δανειοληπτών (ΕΛ.Ι.ΔΑ)** ο μαζικός φορέας των δανειοληπτών, ουδέποτε κλήθηκε να εκφράσει τη γνώμη των μελών καίτοι έκανε προτάσεις για την ουσιαστική λύση του προβλήματος.

5) Ο Νόμος εσφαλμένα δεν αναγράφει ποιες διατάξεις καταργούνται, ποιες διατηρούνται από την μέχρι τώρα κείμενη νομοθεσία και δημιουργούνται τεράστια σύγχυση, από την οποία μόνο οι τράπεζες ωφελούνται οι οποίες διαθέτουν ειδικά νομοθετικά προνόμια για την ταχεία διαδικασία αναγκαστικής εκτέλεσης σε βάρος του δανειολήπτη ο οποίος και με το νέο σχέδιο νόμου δεν προστατεύεται.

Έτσι οι τράπεζες έχουν τη δυνατότητα να επικαλούνται και πάλι τις εξαιρέσεις υπαγωγής στο νέο νόμο της διάταξης της παρ. 8 άρθρο 30 Ν.2789/2000. Και αν βεβαίως οι εξαιρέσεις αυτές διατηρηθούν ως λέει η 13η παρ. του νέου νόμου τότε από την ρύθμιση αυτή εξαιρούνται αυτόματα πάνω από το 90% των

δανειοληπτών διότι η επίμαχη αυτή παράγραφος ορίζει «από τη ρύθμιση εξαιρούνται υποθέσεις οι οποίες είτε ρυθμίστηκαν με διάταξη νόμου ή με συμβιβασμό ή αναγνώριση χρέους ή άλλη συμφωνία μεταξύ των πιστωτικών ιδρυμάτων και οι οποίες κρίθηκαν οποτεδήποτε τελεσίδικα» δηλαδή σχεδόν το σύνολο των δανειοληπτών.

6) Ο Νόμος αδικεί καταφώρως τα νέα δάνεια. Αν κάποιος πήρε δάνειο το 1999 10.000.000 δρχ. (30.000 ευρώ) με το νέο Σ/Ν θα πληρώσει το τριπλάσιο ήτοι 30.000.000 δρχ. (90.000 ευρώ), ενώ η πραγματική του οφειλή δεν ξεπερνάει σήμερα τα 16.000.000 δρχ., (50.000 ευρώ).

Σε αυτά πρέπει να προστεθεί ο τόκος μέχρι την εξόφλησή του, όχι του ποσού του ληφθέντος δανείου, αλλά του τριπλάσιου αυτού. Δηλαδή με το νόμο αυτό ουσιαστικά τριπλασιάζεται η οφειλή του δανειολήπτη χωρίς να συντρέχει κανένας λόγος.

Πανωτόκια: Δικαιώνονται χιλιάδες δανειολήπτες

Τον δρόμο για τη δικαίωση χιλιάδων δανειοληπτών ανοίγει πρόσφατη απόφαση του ειρηνοδικείου Αθηνών, που δικαιώνει δανειολήπτη και ορίζει τη διαγραφή των παράνομων πανωτοκιών και την επιστροφή σε αυτόν των επιπλέον ποσών που καταβλήθηκαν στην τράπεζα.

Σύμφωνα με την υπ' αριθμόν 1032/2007 απόφασή του, το δικαστήριο δικαιώνει δανειολήπτη, ο οποίος προσέφυγε σε αυτό, ζητώντας α) να επανεξεταστεί ο λογαριασμός του από την τράπεζα, β) να διαγραφούν τα παράνομα πανωτόκια και γ) να επιστραφούν τα ποσά, τα οποία ο δανειολήπτης κατάβαλε επιπλέον στην τράπεζα.

Ο συγκεκριμένος δανειολήπτης είχε ζητήσει με αίτησή του προς την τράπεζα να υπαχθεί στον νόμο 3259/2004 περί διαγραφής

πανωτοκιών και να διαγραφούν τα παράνομα πανωτόκια από τον λογαριασμό του.

Η συγκεκριμένη τράπεζα αρνήθηκε να ικανοποιήσει το αίτημά του και ο δανειολήπτης κατέφυγε στη δικαιοσύνη. Το δικαστήριο υποχρεώνει τη δανείστρια τράπεζα να επιστρέψει στον ενάγοντα-δανειολήπτη 9.111 ευρώ συν τους νόμιμους τόκους από το έτος 2004, επειδή αρνήθηκε να διαγράψει τα πανωτόκια και να επιστρέψει στον δανειολήπτη το παραπάνω ποσό, το οποίο, παρά το νόμο και αχρεωστήτως, η ίδια εισέπραξε.

Η παραπάνω απόφαση ανάβει το πράσινο φως για την επιστροφή σημαντικών ποσών σε δεκάδες χιλιάδες δανειολήπτες σε όλη τη χώρα, ιδιαίτερα σε αγρότες. Ταυτόχρονα βάζει φρένο στους εσφαλμένους υπολογισμούς των οφειλών από τις τράπεζες και τη λανθασμένη εφαρμογή των νεότερων ρυθμίσεων για τα χρέη από τραπεζικούς ανατοκισμούς (ν. 2912/2001, 3259/2004).

Με την παραπάνω απόφαση το δικαστήριο δέχεται ότι η αναζήτηση των ποσών αυτών, που αχρεωστήτως έχουν καταβληθεί στην τράπεζα από τον δανειολήπτη, είναι εφικτή όταν η είσπραξή τους δεν είναι σύμφωνη με τους νόμους που θέσπισε η πολιτεία, ιδιαίτερα με τους νόμους 2912/2001 και 3259/2004.

Συνεπώς, τα επιπλέον ποσά που καταβλήθηκαν πρέπει να επιστραφούν με βάση τις ρυθμίσεις του Αστικού Κώδικα για τον αδικαιολόγητο πλουτισμό και μάλιστα με τους νόμιμους τόκους.

Το δικαστήριο έκρινε επίσης ότι, για να υπολογισθεί η οφειλή σε δάνεια που αφορούν αγρότες, πρέπει να λαμβάνονται ως αφετηρία τα ποσά των κεφαλαίων που εκταμιεύθηκαν, τα οποία στη συνέχεια αθροίζονται και διπλασιάζονται, ανεξαρτήτως του χρόνου εκταμίευσης των δανείων.

"Από αυτόν τον διπλασιασμό του κεφαλαίου", τονίζεται στην απόφαση, "πρέπει να αφαιρεθούν τα ποσά που κατέβαλε οποτεδήποτε ο ίδιος ο οφειλέτης, ο εγγυητής ή κάποιος τρίτος".

Γ.2.1 ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Ένα συνεκτικότερο Ευρωπαϊκό Δίκαιο Συμβάσεων – Σχέδιο Δράσης:

Η ανακοίνωση της Επιτροπής για το ευρωπαϊκό δίκαιο των συμβάσεων, τον Ιούλιο του 2001, απετέλεσε αφετηρία διαβουλεύσεων και συζητήσεων ως προς τον τρόπο με τον οποίον πρέπει να αντιμετωπισθούν σε ευρωπαϊκό επίπεδο τα προβλήματα που απορρέουν από τις διαφορές στα εθνικά δίκαια των συμβάσεων των χωρών της ΕΕ. Προτείνονται ρυθμιστικά και μη μέτρα:

- για να βελτιωθεί η συνοχή του κοινοτικού κεκτημένου στον τομέα του δικαίου των συμβάσεων,
- για να προωθηθεί η εκπόνηση γενικών συμβατικών όρων σε επίπεδο ΕΕ, καθώς και
- για να εξετασθεί περαιτέρω κατά πόσον τα προβλήματα του ευρωπαϊκού δικαίου των συμβάσεων ενδέχεται να απαιτούν μη τομεακές λύσεις όπως η έκδοση προαιρετικά εφαρμοζόμενης πράξεως.

Συνιστάται η διατύπωση κανόνων για ιδιαίτερους προβληματικούς τομείς, όπως η σύνταξη συμβάσεων και τα εμπράγματα δικαιώματα των ακινήτων. Υποδεικνύεται επίσης ότι θα πρέπει να καταρτιστεί οριστικά ένας ευρωπαϊκός αστικός κώδικας ή να ενοποιηθεί το κληρονομικό δίκαιο, ενώ επισημαίνεται ότι οι εξειδικευμένοι κατά τομέα κώδικες μπορεί να οδηγήσουν σε

προβλήματα συντονισμού στο εθνικό δίκαιο. Προτείνεται επίσης να συμπεριληφθούν οι κανόνες για το σύνολο του ενοχικού δικαίου, που καλύπτουν, εκτός από ζητήματα συμβάσεων και αδικοπραξίας, και περιπτώσεις αποκατάστασης ζημίας (αδικαιολόγητος πλουτισμός), καθώς και οι κανόνες περί ιδιοκτησίας, που καλύπτουν την εκχώρηση περιουσιακών στοιχείων, την πνευματική ιδιοκτησία και την άυλη εν γένει ιδιοκτησία, καθώς και τα εμπράγματα δικαιώματα, τα τελευταία μάλιστα κατά προτεραιότητα, και τις καταπιστεύσεις.

Γ.3 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η δικονομική αντιμετώπιση των αξιώσεων από αδικαιολόγητο πλουτισμό, οι οποίες γεννώνται κατά την εκτέλεση διοικητικών συμβάσεων, συναρτάται απόλυτα με το πρόβλημα της δικαιοδοσίας και αρμοδιότητας των εν γένει ουσιαστικών διαφορών από διοικητικές συμβάσεις.

Μολονότι το πρόβλημα της δικαιοδοσίας των διοικητικών συμβατικών διαφορών έχει, κατά το μεγαλύτερο μέρος του και με ελάχιστες πλέον αμφισβητήσεις, επιλυθεί, τα προβλήματα της αρμοδιότητας επίλυσης του συνόλου των διαφορών από την συμβατική δράση του Δημοσίου είναι υπαρκτά και σε αρκετές εκφάνσεις τους τα σχετικά ζητήματα ερίζονται ακόμη.

Η βασική αιτία των προβλημάτων της αρμοδιότητας έχει τις ρίζες της στην θέσπιση ενός εξαιρετικού δικονομικού συστήματος επίλυσης των διαφορών που προκύπτουν από διοικητικές συμβάσεις. Η παλαιά και αμετάβλητη νομοθετική επιλογή, βάσει της οποίας θεσπίσθηκε ένα εξαιρετικό δικονομικό σύστημα εκδίκασης των εν λόγω διαφορών σε πρώτο και τελευταίο βαθμό ενώπιον των Εφετείων, διχάζει μέχρι και σήμερα νομολογία και θεωρία. Τα δημιουργούμενα ζητήματα συναρτώνται με την δικονομική ταυτότητα των πολλαπλής φύσεως διαφορών από διοικητικές συμβάσεις, ενώ τα διλήμματα γεννώνται, όταν προτείνεται η δικονομική διάρρηξη ανάμεσα σε ορισμένες ουσιαστικές διαφορές από διοικητικές συμβάσεις, που κρίνεται ότι πρέπει να εκδικάζονται κατά την εξαιρετική καθ' ύλην αρμοδιότητα του Διοικητικού Εφετείου, και στις λοιπές διαφορές, που κρίνεται πως πρέπει να υπάγονται στην γενική αρμοδιότητα του Διοικητικού Πρωτοδικείου.

Αμφισβητείται λοιπόν μέχρι και σήμερα, εάν το εξαιρετικό δικονομικό σύστημα εκδίκασης συμβατικών διαφορών ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου καταλαμβάνει κάθε είδους διαφορές, που γεννώνται επ' αφορμή εκτέλεσης συγκεκριμένης διοικητικής σύμβασης και ανεξάρτητα από τον επικαλούμενο νόμιμο λόγο ευθύνης του Δημοσίου, συμβατικό ή εξωσυμβατικό, ή εάν η συγκεκριμένη δικονομική μεταχείριση επιφυλάσσεται αποκλειστικώς για διαφορές ενδοσυμβατικής ευθύνης.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α

ΕΝΟΧΕΣ ΑΠΟ ΑΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΟ ΠΛΟΥΤΙΣΜΟ (Α)

Τα Άρθρα:

Άρθρο 904

Έννοια

Όποιος έγινε πλουσιότερος χωρίς νόμιμη αιτία από την περιουσία ή με ζημία άλλου έχει υποχρέωση να αποδώσει την ωφέλεια. Η υποχρέωση αυτή γεννιέται ιδίως σε περίπτωση παροχής αχρεώστητης ή παροχής για αιτία που δεν επακολούθησε ή έληξε ή αιτία παράνομη ή ανήθικη.

Με παροχή εξομοιώνεται και η συμβατική αναγνώριση ότι υπάρχει ή δεν υπάρχει χρέος.

Άρθρο 905

Απαίτηση αχρεωστήτου

Η απαίτηση αχρεωστήτου αποκλείεται, αν ο λήπτης της παροχής αποδείξει ότι αυτός που κατέλαβε γνώριζε ότι δεν υπήρχε το χρέος.

Το χρέος που καταβλήθηκε πριν από τη λήξη του δεν αναζητείται. Επίσης δεν αναζητούνται οι καρποί του ενδιάμεσου χρόνου.

Άρθρο 906

Η απαίτηση αχρεωστήτου αποκλείεται για ότι καταβλήθηκε από ιδιαίτερο ηθικό καθήκον ή από λόγους ευπρέπειας.

Άρθρο 907

Απαίτηση παροχής από αισχροή αιτία

Παροχή που έγινε για ανήθικη αιτία δεν αναζητείται, αν η ανήθικη αιτία αφορά και το δότη.

Η διάταξη αυτή δεν ισχύει αν η παροχή αυτή συνίσταται σε συνομολόγηση υποχρέωσης. Ό,τι όμως δόθηκε για να εκπληρωθεί αυτή η υποχρέωση δεν αναζητείται.

Άρθρο 908

Έκταση της ευθύνης του λήπτη

Ο λήπτης οφείλει να αποδώσει το πράγμα που έλαβε ή το αντάλλαγμα που τυχόν έλαβε απ' αυτό. Οφείλει επίσης να αποδώσει και τους καρπούς που συνέλεξε καθώς και οτιδήποτε απέκτησε από το πράγμα.

Άρθρο 909

Η υποχρέωση για απόδοση κατά το προηγούμενο άρθρο αποσβήνεται, εφόσον ο λήπτης δεν είναι πια πλουσιότερος κατά το χρόνο της επίδοσης της αγωγής.

Άρθρο 910

Από την επίδοση της αγωγής ο λήπτης ευθύνεται κατά τις γενικές διατάξεις των άρθρων 346 και 348.

Άρθρο 911

Ο λήπτης ευθύνεται σαν να είχε επιδοθεί η αγωγή: 1) σε περίπτωση απαίτησης αχρεωστήτου, εφόσον γνώριζε η αφότου έμαθε την ανυπαρξία του χρέους. 2) σε περίπτωση απαίτησης για παράνομη ή ανήθικη αιτία.

Άρθρο 912

Σε περίπτωση απαίτησης για αιτία που δεν επακολούθησε ή έληξε ο λήπτης, αφότου όφειλε να προβλέψει την αναζήτηση, ευθύνεται για ότι έλαβε σαν να είχε επιδοθεί η αγωγή.

Ο λήπτης έχει την υποχρέωση να αποδώσει καρπούς μόνο αφότου μάθει ότι η αιτία δεν επακολούθησε ή έληξε.

Άρθρο 913

Εφόσον ο λήπτης δεν ευθύνεται σε απόδοση, επειδή ότι περιήλθε σε αυτόν χωρίς αιτία το προσπόρισε σε τρίτον με χαριστική πράξη, ο δότης μπορεί να αναζητήσει από τον τρίτον ότι περιήλθε σε αυτόν.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

Διεκδίκηση Δημόσιας Περιουσίας:

Η περιοχή όπου βρίσκεται το Μον Ρεπό δεν είναι μια οποιαδήποτε «εξοχική τοποθεσία». Είναι ιερός αρχαιολογικός χώρος της Κέρκυρας. Σύμφωνα με έγκριτους αρχαιολόγους (Παπαδημητρίου, Δοντάς, Καλλιγιάς, Καραμάνος, Πρέκας κ.ά.) εκεί βρισκόταν «το ιστορικό κέντρο της Κέρκυρας των κλασικών χρόνων», με ιερά, δημόσια κτίρια κλπ. Για αυτό και οι Κερκυραίοι, από τον Μεσαίωνα κι έπειτα, ονόμαζαν την περιοχή «Παλαιόπολη». Και έτσι αναγράφεται στους βενετσιάνικους χάρτες.

Το 2000, ο Δήμος Κερκυραίων ζήτησε σχετική γνωμάτευση από τον καθηγητή του Αστικού Δικαίου κ. Μιχ. Σταθόπουλο (τότε υπουργό Δικαιοσύνης) αναφορικά με το ιδιοκτησιακό καθεστώς του «Μον Repos». Η διεξοδική γνωμοδότησή³¹ του συνάγει: α) αιτία της παραχώρησης του Μον Ρεπό (με τον δικτατορικό νόμο του 1937) ήταν η βασιλική ιδιότητα ή ιδιότητα μέλους της βασιλικής οικογένειας. «Άρα, με την έκπτωση της βασιλείας το 1974, ο τέως βασιλέας Κωνσταντίνος απώλεσε την κυριότητα στο ακίνητο». β) Αλλά και αν η βασιλική ιδιότητα δεν ήταν η αιτία της μεταβίβασης, τότε (νόμιμη) αιτία ήταν ο πλουτισμός του λήπτη (κυρίου): Με την έκπτωση της βασιλείας, έληξε η αιτία πλουτισμού «και άρα συντρέχει περίπτωση αδικαιολόγητου πλουτισμού, που πρέπει κατά τις ΑΚ 904 να επιστραφεί».

³¹ (18.3.1993)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β (Παραδείγματα-Υποδείγματα)

Αποζημίωση για μη νόμιμη υπερωριακή εργασία³³

Το Ζήτημα της μη νόμιμης υπερωριακής εργασίας καθώς και η αποζημίωση του μισθωτού σε τέτοιες περιπτώσεις, απασχόλησε τον Άρειο Πάγο. Το ανώτατο δικαστήριο αναίρεσε εφετειακή απόφαση για «σύμβαση εξαρτημένης εργασίας, υπερωριακή απασχόληση και αδικαιολόγητο πλουτισμό».

Συγκεκριμένα, στην απόφαση του Αρείου Πάγου (419/2004, εισηγητής ο αντιπρόεδρος του Αρείου Πάγου κ. Χ. Μπαλτάς) αναφέρονται τα εξής:

«Στην περίπτωση μη νόμιμης υπερωριακής εργασίας ο μισθωτός δικαιούται, εκτός από τις απαιτήσεις που προκύπτουν από τον αδικαιολόγητο πλουτισμό του εργοδότη, από της πρώτης ώρας αποζημίωση ίση προς το 100% του καταβαλλομένου ωρομισθίου του.

«Ως πλουτισμός (αδικαιολόγητος) του εργοδότη νοείται το ποσό, που θα κατέβαλε αυτός σε άλλον εργαζόμενο των ιδίων προσόντων με τον παρανόμως απασχολούμενο μισθωτό, που θα παρείχε νόμιμα την ίδια εργασία υπό τις ίδιες συνθήκες. Το ποσό αυτό, εφόσον δεν καταβάλλεται στον παρανόμως απασχολούμενο, θεωρείται ότι λειτουργεί σε βάρος της περιουσίας του.

«Το εφετείο δέχθηκε ότι ο εργαζόμενος παρείχε παράνομη υπερωριακή εργασία δύο ωρών κατά τις εργάσιμες ημέρες της εβδομάδας και δύο ωρών το κάθε Σάββατο. Επιδίκασε δε στον

εργαζόμενο για την εργασία του, και για κάθε ώρα αυτής, προσαύξηση 100% επί του καταβαλλομένου ωρομισθίου του καθώς και «λόγω αδικαιολόγητου πλουτισμού της εργοδότης του», το νόμιμο ωρομίσθιο του, κρίνοντας ότι η αξίωση αυτή αποτιμάται κατά ανώτατο όριο στο αντίστοιχο ωρομίσθιο των οικείων συλλογικών συμβάσεων εργασίας.

«Με την τελευταία αυτή κρίση του το Εφετείο παραβίασε τους κανόνες ουσιαστικού δικαίου, αφού, κατά αυτούς, η ωφέλεια του εργοδότη και η αντίστοιχη ζημία του μισθωτού, συνίσταται στο ποσό που θα κατέβαλε αυτός σε άλλον εργαζόμενο των ιδίων προσόντων. Συνεπώς είναι βάσιμη η σχετική αναιρετική αιτίαση.

«Ειδικότερα, το Εφετείο δεν ερεύνησε, όπως έπρεπε, τις επικουρικές βάσεις της αγωγής, όσον αφορά την παραχθείσα από τον εργαζόμενο εργασία εντός του νόμιμου ωραρίου κατά την έκτη, μη εργάσιμη ημέρα της εβδομάδας (Σάββατο). Υπέπεσε συνεπώς σε πλημμέλεια και η απόφασή του είναι αναιρετέα.

Απασχόληση προσωπικού κατά το Σάββατο από επιχείρηση με πενθήμερο σύστημα.

Εφόσον η Συλλογική Σύμβαση Εργασίας ή οι διατάξεις του νόμου ορίζουν για το συγκεκριμένο κλάδο σύστημα πενθήμερης απασχόλησης, απαγορεύεται η απασχόληση το Σάββατο (ως έκτη ημέρα εργασίας), καθώς η ημέρα αυτή θεωρείται ως εβδομαδιαία ημέρα ανάπαυσης του προσωπικού, οπότε η απασχόληση του είναι παράνομη. Όσον αφορά την αμοιβή της συγκεκριμένης ημέρας δεν θεωρείται ούτε υπερεργασιακή, ούτε υπερωριακή απασχόληση (Ν.3385/2005 άρθ.1) αλλά η αμοιβή της θα γίνεται σύμφωνα με τις

αρχές του αδικαιολόγητου πλουτισμού (άρθρο 904 Α.Κ) κατά την νομολογία του Αρείου Πάγου (1017/95,1164/95) και σύμφωνα με το υπ' αριθμό. 2294/4-5-2001 έγγραφο του Υπουργείου Απασχόλησης με βάση το καταβαλλόμενο ωρομίσθιο, όχι όμως προσαυξημένο λόγω υπερεργασίας η υπερωρίας.

Να αναφερθεί επίσης, ότι σε περίπτωση απασχόλησης κατά το Σάββατο, στην εξεταζόμενη περίπτωση, προβλέπονται ποινικές και πειθαρχικές κυρώσεις που επιβάλλονται από τη Σύμβαση Εργασίας Περιορισμένης Ευθύνης σύμφωνα με τα άρθρα 16 και 17 του Ν.2639/1998,όπως αυτά τροποποιήθηκαν με το άρθρο 3 του Ν.3385/2005.

**Αγωγή (αδικαιολόγητου πλουτισμού) επιστροφής προκαταβολής
για αγορά ακινήτου που δόθηκε με ιδιωτικό συμφωνητικό
ΑΓΩΓΗ³²**

(αδικαιολόγητου πλουτισμού)

του #####

ΚΑΤΑ

του #####

Το φθινόπωρο 2005 συμφώνησα από κοινού με τον εναγόμενο να προβώ στην αγορά οικοπέδου ιδιοκτησίας του στην ##### έκτασης ενός στρέμματος περίπου, συνορευόμενου κατά τον τίτλο κτήσης με αγρό #####, #####, ##### και δημόσιο δρόμο, και το οποίο είχε αποκτήσει ο εναγόμενος βάσει του με αρ. 310/25-5-1970 συμβολαίου διανομής ακινήτων του Συμ/φου ##### νόμιμα μεταγεγραμμένου στο Υποθηκοφυλακείο ##### στον τ. 97 με αρ. 99.

Για το λόγο αυτό, στον εναγόμενο κατέβαλα μετρητοίς στις 25-11-2005 ως προκαταβολή ποσόν 10.000€, και στις 27-12-2005 ποσόν 16.000€ συνταγέντων και των από 25-11-2005 και 27-12-2005 ιδιωτικών συμφωνητικών στα οποία αναλάμβανα την υποχρέωση να αγοράσω το παραπάνω ακίνητο, με τον όρο το ακίνητο αυτό να μην είχε νομικό ή πραγματικό ελάττωμα.

Τελικά, το οριστικό συμβόλαιο αγοραπωλησίας δεν υπεγράφη διότι κατόπιν έκθεσης ελέγχου τίτλων από το δικηγόρο μου, δεν ήταν νομικά ξεκάθαρο το ιδιοκτησιακό καθεστώς του

³² ΕΝΩΠΙΟΝ ΤΟΥ ΜΟΝΟΜΕΛΟΥΣ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟΥ ΣΥΡΟΥ - Σύρος, 23 Μαΐου 2006 - Ο πληρεξούσιος δικηγόρος του ενάγοντος - Ιωάννης-Ιάκωβος Γ. Παραδείσης

ακινήτου αυτού, και έτσι ο εναγόμενος πώλησε στις 19-4-2006 το παραπάνω οικόπεδο σε άλλον αγοραστή.

Επειδή, όπως έχει κριθεί η καταβολή τιμήματος σε εκτέλεση συμβάσεως αγοράς ακινήτου για την οποία δεν συντάχθηκε συμβολαιογραφικό έγγραφο που απαιτείται κατά τα άρθρα 369, 513 και 1033 ΑΚ επάγεται πλουτισμό του πωλητή χωρίς νόμιμη αιτία από την περιουσία του αγοραστή. Στην περίπτωση μου η συμφωνία μας για αγορά από εμέ του ακινήτου του εναγόμενου ήταν απολύτως άκυρη, εφόσον δεν καταρτίστηκε με συμβολαιογραφικό έγγραφο, αλλά με ιδιωτικά συμφωνητικά. Επομένως, ο εναγόμενος κατέστη πλουσιότερος κατά το ποσόν των 26.000€ χωρίς νόμιμη αιτία.

Επειδή, παρ'όλες όμως τις επανειλημμένες οχλήσεις μου προς τον εναγόμενο για την επιστροφή σε εμέ της προκαταβολής που του έχω καταβάλλει, συνολικού ύψους 26.000€ ο εναγόμενος αρνείται να μου αποδώσει το παραπάνω ποσό κατά το οποίο έγινε αδικαιολόγητα πλουσιότερος εις βάρος της περιουσίας μου και με αντίστοιχη περιουσιακή ζημία μου και ο πλουτισμός αυτός σώζεται ως σήμερα, και πρέπει να υποχρεωθεί προς τούτο Δικαστικά με απόφασή Σας.

Επειδή η αγωγή μου είναι νόμιμη, βάσιμη και αληθής.

Επειδή το Δικαστήριό Σας είναι αρμόδιο κατά τόπο και καθ'ύλη.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ

ΖΗΤΩ

- 1) Να γίνει δεκτή η αγωγή μου.
- 2) Να αναγνωριστεί ότι η περιουσία του εναγομένου αυξήθηκε από την αναφερομένη στο ιστορικό αιτία κατά το ποσό των 26.000€ εις βάρος της δικής μου περιουσίας χωρίς νόμιμη αιτία.

- 3) Να υποχρεωθεί ο εναγόμενος να μου καταβάλλει το παραπάνω ποσό των 26.000€ νομιμότοκα από επίδοση της παρούσας και μέχρι εξόφλησης.
- 4) Να καταδικαστεί ο εναγόμενος στα δικαστικά μου έξοδα και αμοιβή πληρεξουσίου δικηγόρου μου.

ΒΙΒΛΙΟΤΡΑΦΙΑ:

- **Αγαλλοπούλου Πηνελόπη.** *Βασικές Έννοιες Αστικού Δικαίου.* Τόμος II - Ενοχικό εκδ. Αντων. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 1997.
- **Αθανασόπουλος Α. Τάσος.** *Εμπράγματο Δίκαιο.* Ερμηνεία κατ' άρθρο - Νομολογία - Τόμος I, & II, εκδ. Αντων. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 2001.
- **Βουζίκας Εμμανουήλ.** *Η αγωγή του αδικαιολογήτου πλουτισμού και η χρησικτησία κατά το προϊσχύον ρωμαϊκόν δίκαιον και τον Αστικόν Κώδικα, Αθήνα 1948.*
- **Γεωργιάδη Αποστόλου.** *Σύμφωνον προαιρέσεως και δικαίωμα προαιρέσεως(ortion), Αθήνα 1970*
- **Δημαράς Νικόλαος Dr. Ν.** *Εισαγωγή στο Αστικό Δίκαιο, 2008*
- **Ζολώτα Α.Π.,** Παρατηρήσεις εν ΕΕΝ 24 (1957), 554επ.
- **Κορνηλάκης Κ. Πάνος.** *Ειδικό Ενοχικό Δίκαιο,* εκδ. Αντων. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 2005.
- **Κοτσίρης Λάμπρος.** *Ενασχόλησις εις το δίκαιον του αδικαιολογήτου πλουτισμού, Αθήνα 1967.*
- **Μιχελάκη Εμμανουήλ,** ΕρμΑΚ άρθρα 127-200 (Εισαγωγικά παρατηρήσεις), Αθήναι 1954.
- **Παπαστερίου Η. Δημήτριος.** *Εμπράγματο Δίκαιο Τόμος I & II* εκδ. Αντων. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 2008.
- **Πηγές:** -users.otenet.gr/dikaio
-www.costas-simits.gr/content/103
-www.capital.gr/law/articles
-power-tax.gr/forum

-el.wikipedia.org/wiki/Ενοχικο_Δικαιο

-greeklaws.com/fora

- **Πρακτικά ημερίδας, Clinton Global Initiative Inaugural Meeting**
Νέα Υόρκη, 16 Σεπτεμβρίου 2005
- **Σταθόπουλος Π. Μιχαήλ.** Ενοχικό Δίκαιο εκδ. Αντων. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 1998.
- **Σταθόπουλος Π. Μιχαήλ.** *Αξιώσεις αδικαιολογήτου πλουτισμού, Αθήνα 1972.*
- **Τσιρωνάς Β. Αθανάσιος.** *Οι αξιώσεις αδικαιολόγητου πλουτισμού.* εκδ. Αντων. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 2007.
- **Φραγκίστα Χαραλάμπους,** ΕρμΑΚ, άρθρα 496-512, Αθήνα.